

Dyrektor Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu oraz Ryszard Kruk
i Bożena Mściwujewska-Kruk zapraszają na wystawę

KRAKÓW KRUKÓW

w 765. rocznicę jego lokacji

Wystawa czynna od 12 marca do 31 lipca 2022 r.

Gmach Główny, ul. Jagiellońska 56, Nowy Sącz

organizator:

 MUZEUM OKRĘGOWE
w Nowym Sączu
INSTYTUCJA KULTURY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

 MAŁOPOLSKA

patronat medialny:

 ts
dobry tydzień
sądecki

 Sądeczanie

 miastoNS

 Rów Nowy Sącz

h. m. i. - J. m. i.

KATALOG

CRACOVIA TOTIUS
POLONIAE URBS CELEBERRIMA

WYSTAWA KOLEKCJI
„KRAKÓW KRUKÓW”
W 765. ROCZNICĘ JEGO LOKACJI

Katalog wystawy
„Kraków Kruków”

Wydanie I

2022

Wydawcy i autorzy tekstu: Bożena Mściwujewska-Kruk i Ryszard Kruk

Na okładce: s. I – plakat wystawy „Kraków Kruków”, projekt Michał Załuski;
s. IV – Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, fot. Piotr Drożdżik

Przygotowanie do druku: Grzegorz Izydorek, Raszyn

Korekta: Marcin Grzywacz

Druk: Drukarnia Kwadrat Nowy Sącz

Katalog dostępny na www.kolekcjonerstwo.pl oraz www.almanachmuszyny.pl

Drodzy Goście!

Na pytanie o kolekcjonerstwo można odpowiedzieć słowami Goethego: „Kolekcjonerzy to ludzie szczęśliwi”. Choć nie możemy przywołać w tej sprawie miarodajnych badań, na podstawie własnych doświadczeń z radością tę myśl potwierdzamy. A gdyby zapytać o naszą dewizę kolekcjonerstwa, to mieści się ona w słowach „Kolekcjonerstwo dla wiedzy”.

Nasz krakowski rodowód oraz podjęta przed laty decyzja o wydawaniu „Almanachu Muszyny” i ratowaniu rodzinnej willi „Wanda” w Muszynie pchnęły nas w kierunku budowania dwóch kolekcji. Jedna poszerza naszą wiedzę o Sądecczyźnie, a szczególnie o Muszynie, z którą związaliśmy się sercem. Druga potwierdza, że – dokonując kolekcjonerskich wyborów – nie zapomnieliśmy o Krakowie, mieście naszej młodości i edukacji.

Kolekcja „Dolina Popradu” obejmuje zbiory pocztówek, drzeworytów, receptisów pocztowych, listów, map, książek oraz innych dokumentów życia społecznego. W większości dotyczą one przełomu XIX i XX wieku i związane są z Krynica, Muszyną oraz Żegiestowem. Zbiory te zostały opisane w kilku rocznikach „Almanachu Muszyny”. Pocztówki i drzeworyty zaprezentowaliśmy na wystawach w Muszynie, Krynicy, Krośnie, Nowym Sączu, Warszawie oraz Starej Lubowli na Słowacji. Przedmioty, wchodzące w skład tej kolekcji, wykorzystaliśmy w formie reprodukcji w trzydziestu rocznikach „Almanachu Muszyny”. Stanowiły one także podstawę dla wystawy „O wizycie, która zakołysała Krynica” autorstwa Karoliny Grobelskiej. Wystawa ta dotyczyła pobytu w roku 1937 w krynickiej willi „Patria” następczyni tronu niderlandzkiego Julianny i została zaprezentowana w Krynicy, Krakowie i Warszawie. Omawiana kolekcja była także inspiracją i bazą dla wystawy „Sto kolekcjonerskich eksponatów na stulecie Odzyskania Niepodległości”, którą w roku 2018 pokazaliśmy w Muszynie.

Kolekcja „Kraków Kruków”, którą Państwu przedstawiamy, dotyczy miasta, w którym się wychowaliśmy. W pierwszej części katalogu chcemy Państwu o niej opowiedzieć. W kolejnych rozdziałach zamieszczamy spis eksponatów oraz informacje o artystach, których nazwiska przewijają się w katalogu, a także zwięzłe informacje o technikach, w jakich wykonane zostały eksponaty.

Nasze zbiory prezentujemy publicznie i udostępniamy zainteresowanym, także do publikacji i na potrzeby wystaw. Wsłuchujemy się w opinie na ich temat, uzupełniając, a gdy zajdzie taka potrzeba, poprawiając informacje o ich proveniencji, atrybucji i technice wykonania. Służy to naszej dewizie „Kolekcjonerstwo dla wiedzy”, o której wspomnieliśmy na wstępie.

Z szacunkiem

Bożena i Ryszard Krukowie

O NAS

Bożena Mściwujewska-Kruk – urodzona we Wrocławiu, wychowana w Krakowie, absolwentka Akademii Górniczo-Hutniczej, prywatny przedsiębiorca. Wielbicielka samotnych wypraw w góry, harcerka w stopniu harcmistrza. Jest związana z Muszyną poprzez dziadków, Wandę i Seweryna Mściwujewskich (dr Seweryn Mściwujewski, ur. w 1880, zm. w 1944 r., położył wybitne zasługi dla rozwoju uzdrowiskowych funkcji Muszyny). Począwszy od 1991 roku Bożena zredagowała trzydzieści roczników „Almanachu Muszyny”; jest członkinią Stowarzyszenia Przyjaciół Almanachu Muszyny, sekretarzem Kapituły Nagrody „Sądeckczyzna” im. Szczęsnego Morawskiego, należy także do kilku innych organizacji społecznych, m.in. Towarzystwa Karpackiego, Towarzystwa Historyczno-Literackiego im. Cypriana Norwida i Towarzystwa Rapperswilskiego. Uczestniczyła w pracach zarządu Stowarzyszenia Budowy Pomnika Karola Kardynała Wojtyły w Muszynie. Pełniła obowiązki opiekunki absolwentów muszyńskiego Liceum Ogólnokształcącego, ubiegających się dzięki rekomendacji Stowarzyszenia Przyjaciół Almanachu Muszyny o stypendia pomostowe dla studentów I roku. Nagrodzona odznaką honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej”. W roku 2016 została laureatką II Nagrody Województwa Małopolskiego im. prof. Romana Reinfussa. Zafascynowana snookerem, którego reguły, a także historia dyscypliny i osiągnięcia zawodników, są jej konikiem.

Ryszard Kruk – urodzony w Krakowie, absolwent Wydziału Prawa UJ, harcmistrz, prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Almanachu Muszyny, wieloletni członek Rady Programowej „Almanachu Muszyny”, miłośnik Muszyny i Sądeckczyzny. Uczestniczył w realizacji projektu „Dom Polonii” w Pułtusk, doprowadzając do jego otwarcia w roku 1989. Ćwierć wieku przepracował w polsko-amerykańskiej korporacji finansowej. Pomysłodawca inicjatyw dotyczących Sądeckczyzny: Rankingu Genialni Lokalni Globalni im. Danuty Szaflarskiej, prowadzonego wspólnie z „Dobrym Tygodnikiem Sądeckim” oraz Centrum Kultury i Sztuki im. Ady Sari w Starym Sączu, a także Nagrody „Sądeckczyzna” im. Szczęsnego Morawskiego, ustanowionej razem z nowosądeckim Oddziałem PTH i Muzeum Okręgowym w Nowym Sączu. Gorący zwolennik wspólnych ze słowackimi organizacjami działań na polu kultury i stypendialnej pomocy dla utalentowanej młodzieży. W roku 2011 otrzymał z rąk Michała Biganiča doroczną Nagrodę Primatora Starej Lubowli w uznaniu aktywności na rzecz współpracy między Muszyną i Starą Lubowlą. Angażuje się w sprawy kolekcjonerstwa jako ważnego elementu ochrony dziedzictwa narodowego, jest członkiem Kapituły Nagrody „Kolekcjonerstwo – nauka i upowszechnianie” im. Feliksa Jasieńskiego, ustanowionej przez Muzeum Narodowe w Krakowie, Archiwum Polskiej Akademii Nauk i Dom Spotkań z Historią. Redaktor portalu www.kolekcjonerstwo.pl. Zapalony cyklista, nieustraszonego pożeracz lodów i szarlotki – niekiedy popijanych tokajem ☺

ROZDZIAŁ PIERWSZY

CRACOVIA TOTIUS POLONIAE URBS CELEBERRIMA¹

WYSTAWA KOLEKCJI „KRAKÓW KRUKÓW”

W 765. ROCZNICĘ LOKACJI KRAKOWA

Wychowaliśmy się po dwóch stronach Wisły, w Krakowie. Jedno z nas w cieniu Wawelu, na Kazimierzu, a drugie na Borku Fałęckim. Rozpoczęliśmy wspólną wędrówkę przez życie od krakowskiego VI Liceum im. Adama Mickiewicza i harcerstwa w staromiejskim hufcu „Wawel”. Kontynuowaliśmy edukację na Uniwersytecie Jagiellońskim (Ryszard) i Akademii Górniczo-Hutniczej (Bożena). **Kraków** był i jest miejscem, które ukształtowało nasz punkt widzenia na zabytki oraz ochronę i upowszechnianie dziedzictwa narodowego. Przeprowadzając się z przyczyn zawodowych do Warszawy, przenieśliśmy miłość i szacunek do historii i kultury Krakowa na tematykę naszych kolekcjonerskich zbiorów.

Odpowiada nam definicja kolekcjonerstwa według noblisty Orhana Pamuka², który twierdzi, że „gromadzenie rzeczy przeradza się w kolekcjonowanie, gdy pojawia się opowieść, która je łączy”. Zgodnie z tą definicją zbierane z uporem przez lata na aukcjach czy giełdach staroci obrazy, plakaty, dokumenty, pocztówki oraz varia łączy opowieść o Krakowie. Nie są to dzieła z najwyższej półki. Są wśród nich takie, które nam się spodobały i były osiągalne dla naszej rodzinnej kasy. Część wymagała renowacji i poszukiwania stosownych ram oraz zdobywania wiedzy na temat ich proveniencji i atrybucji. Wszystko to było niezwykłą przygodą i podróżą przez czas³.

Zgromadzone przez nas obrazy można w większości scharakteryzować jako **weduty**, czyli realistyczne przedstawienia miasta lub jego fragmentu, w tym wypadku zabytkowych obiektów Krakowa. Uważamy weduty za ważny dział sztuki. Dostarczają one, w wypadku zniszczeń zabytków, a doświadczaaliśmy tego w naszej historii, pomocy w wiernym odtworzeniu ich kształtu.

Dlaczego zamarzyło nam się pokazanie tej kolekcji na **Sądecczyźnie**, jako pierwszym miejscu prezentacji? Bo Ziemia Sądecka, a szczególnie Muszyna, z racji wszystkiego, co łączy nas z willą „Wanda” w Muszynie, wzniesioną przed laty przez dziadka Bożeny doktora Seweryna Mściwujewskiego, stała się naszą małą ojczyzną.

¹ *Cracovia totius Poloniae urbs celeberrima, atque amplissima Regia, atque Academia insignis* (Kraków w całej Polsce miasto najslawniejsze, ozdobione wspaniałym zamkiem królewskim i słynną Akademią) – to napis nad przedstawiającym panoramę Krakowa sztychem, wykonany przez Matthausa Meriana Starszego w 1619 roku. Merian był z pochodzenia Szwajcarem, choć działał głównie w Niemczech, znanym miedziorytnikiem, księgarzem i wydawcą map. Zdanie to było oficjalnym mottem jubileuszu 750-lecia lokacji Krakowa, stąd nawiązujemy do niego w 765. rocznicę tego aktu.

² Orhan Pamuk, *Muzeum niewinności*, cyt. za I. Klementowska, *Przedmioty nigdy nie są niewinne*, wywiad z Deyanem Sudjicem, „Gazeta Wyborcza”, nr 237 z 11 X 2014.

³ Więcej informacji o naszych kolekcjonerskich zainteresowaniach i aktywności na www.kolekcjonerstwo.pl.

Willa „Wanda”, lata 30. XX wieku

Doktor Seweryn Mściwujewski, fotografia z karty kolejowej 1914 r.

Przez trzydzieści lat wydawaliśmy rocznik „Almanach Muszyny”, na łamach którego kilkuset autorów opisało historię, kulturę i współczesne oblicze Muszyny. Wspólnie z przyjaciółmi „Almanachu Muszyny” przeprowadziliśmy duży program stypendialny dla uzdolnionej młodzieży⁴.

Spotkanie Przyjaciół „Almanachu Muszyny” w ogrodzie „Wandy”, 7 lipca 2007 r.

Dlaczego rok 2022 jest ważny dla prezentacji wystawy? Jako krakusy z szacunkiem podchodzimy do rocznic, w tym wypadku „okrągłej” 765. Akt lokacji Krakowa na prawie magdeburskim został wystawiony piątego czerwca 1257 roku przez księcia krakowskiego Bolesława V Wstydliwego. W wystawieniu aktu uczestniczyły matka księcia – Grzymisława i jego żona Kunegunda (Kinga), nazywana dziś Panią Ziemi Sądeckiej, co dodatkowo uzasadnia organizację krakowskiej wystawy na Sądecczyźnie.

⁴ Więcej informacji na www.almanachmuszyny.pl.

ZAPRASZAMY DO WSPÓLNEJ WĘDRÓWKI PO KRAKOWIE

Wincenty Pol w *Pieśni o ziemi naszej* z roku 1835 napisał: „Gdy chcesz wiedzieć, co to chowa / Nasza przeszłość w swoim łonie, / Jako stara sława płonie: / To jedź, bracie, do Krakowa”. Zapraszamy zatem do Krakowa, śladami zapisanymi przez mistrzów pędzla z końca XIX i pierwszej połowy XX wieku, składającymi się na kolekcję „Kraków Kruków”. Na klatce schodowej powitał Państwa obraz z roku 1943 *Panorama Krakowa*, autorstwa nieznanego malarza. Przedstawia widok na Kraków z Kopca Kościuszki. Bywalcy tego miejsca wiedzą, że świetnie z niego widać zabytkowe centrum, a przy dobrej pogodzie można dostrzec Babią Górę. Do sali zaprosił Państwa plakat autorstwa Michała Załuskiego (zamieszczony na okładce katalogu).

Czas przejść do sali wystawienniczej, gdzie czeka na nas Jan Gumowski, autor plakatu promującego Kraków, wydane w okresie międzywojennym przez Polski Związek Turystyczny, a także akwaforta Małgorzaty Leszczewskiej-Włodarskiej, wykonana wg Jana Gumowskiego, przedstawiająca XVII-wieczny Kraków. Aby się nie zgubić, proszę zerknąć na plany Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa z lat trzydziestych XX wieku.

Na naszą kolekcjonerską opowieść o Krakowie składa się pięć działów: „Wawel”, „Rynek”, „Barbakan i krakowskie triady”, „Wesele opowiedziane obrazami” oraz „Gabinet krakusa”.

WAWEL

Zwiedzanie Krakowa trzeba zacząć od Wawelu, jak radził Edmund Wasilewski w napisanym w roku 1840 *Krakowiaku*: „Na Wawel, na Wawel, Krakowiaku żwawy, / Podumaj, potęsknij nad pomnikiem sławy”. Możemy zobaczyć Wawel na pracach wykonanych w różnych technikach malarskich: oleju, akwareli, gwaszu, pastelu i grafice, autorstwa artystów znanych i mniej znanych.

Wawel od strony Wisły pojawia się na obrazach: Stanisława Fabijańskiego, Władysława Serafina, Antoniego Chrzanowskiego, nieznanego malarza, nieczytelnie podpisanego, a także zafascynowanych Krakowem cudzoziemców, jak choćby urodzonego w Bukareszcie wiedeńczyka Roberta Raschki.

Stanisław Fabijański

Władysław Serafin

Antoni Chrzanowski

NN (sygnatura nieczytelna)

Robert Raschka

Od strony Kurzej Stopki pokazali Wawel: Stanisław Paciorek, Adam Batycki, Stanisław Fabijański i Jan Rubczak. W technice linorytu uwiecznił Kurzą Stopkę Zygmunt Acedański.

Stanisław Paciorek

Adam Batycki

Stanisław Fabijański

Jan Rubczak

Zygmunt Acedański

Często na obrazach pojawia się przecudnej urody Kaplica Zygmuntowska. Nie poskąpili jej swojego talentu: Aleksander Trojkowicz, Antoni Wiliński, Ludwik Remer, kilku nieznanych malarzy, a także wspomniany już Stanisław Fabijański, który swój obraz zadedykował: „Stefanowi Wojciechowskiemu na pamiątkę czasów koleżeństwa w II plut. Druż. Pol. w r. 1917”.

Aleksander Trojkowicz

Antoni Wiliński

Ludwik Remer

NN

NN (ze zbiorów Stanisława Tomkowicza)

Stanisław Fabijański

Leonarda Stroynowskiego, zięcia Jana Matejki, zachwyciła Baszta Sandomierska, natomiast Błażej Iwanowski pokazał wawelskie Pokoje Saskie. Pożegnajmy Wawel pięknym rysunkiem wspomnianego Leonarda Stroynowskiego z roku 1931, widokiem z Wawelu na kościół św. św. Piotra i Pawła autorstwa Jolán Polatschek oraz miniaturką nieznanego artysty, sygnowaną monogramem.

Leonard Stroynowski

Błażej Iwanowski

Leonard Stroynowski

Jolán Polatschek

Miniatura sygnowana LS

RYNEK

Zapraszamy na Rynek słowami Marka Grechuty: „Gdy pytasz mnie, czym ojczyzna jest, odpowiem: / czyś chociaż raz chodził po rynku w Krakowie...” Kraków zbudowany jest na planie koła, dlatego krakowski Rynek był, jest i będzie jego centrum. Wielu mistrzów uwieczniło Rynek na swoich pracach. Jak niemal wszyscy krakowianie, mieliśmy zwyczaj umawiać się „Pod Adasiem”, aby potem wylądować na kawie i lodach na Grodzkiej.

Zacznijmy spacer po Rynku od Sukiennic. Pięknie ukazał je Zygmunt Wierciak – według ich stanu w wieku XIX. W szerokiej perspektywie możemy zobaczyć Sukiennice na pracy Franciszka Turka. Starając się dociec proveniencji obrazu, nawiązaliśmy kontakt z nieżyjącym już obecnie ks. Mieczysławem Turkiem, synem artysty. Zaowocowało to serdeczną wieloletnią wymianą listów, co dowodzi, że kolekcjonerstwo buduje nowe, przyjacielskie relacje.

Zygmunt Wierciak

Franciszek Turek

Rozejrzyjmy się po otoczeniu Sukiennic. Jako temat przoduje kościół Mariacki. Odwzorowali go: Juliusz Słabiak, Ignacy Pinkas, Mieczysław Lurczyński, A. Korczak oraz nieznany artysta.

Juliusz Słabiak

Mieczysław Lurczyński

Ignacy Pinkas

A. Korczak

NN (sygnowany)

Zainteresowaniem cieszył się kościół św. Wojciecha, który można oglądać na pracach Mieczysława Serwin-Orackiego, Henryka Sajdaka, a także malarzy nieznanych z nazwiska, bądź o nieznanym imieniu jak np. Korczak.

Mieczysław Serwin-Oracki

Henryk Sajdak

NN (sygnowany JW)

A. Korczak

Na obrazie Stanisława Tondosa możemy zobaczyć patrycjuszki i kwiaciarki krakowskie. Wedle przekazywanej wśród kolekcjonerów opinii, Tondos malował elementy architektury, w czym był biegły, a postacie, w których nie czuł się zbyt pewnie, domalowyywał mu Wojciech Kossak. Czy to prawda? Trudno dziś dociec, za to włościan pod Sukiennicami według nas namalował Adam Setkowicz.

Stanisław Tondos

Adam Setkowicz

Wędrówkę po Rynku zakończmy widokami na Wieżę Ratuszową, jeszcze z odwachem, pędzla nieznanego artysty, a także – z bliższego nam okresu – autorstwa Ireny Nowakowskiej-Acedańskiej. Spójrzmy również na Ogrójec przy kościele św. Barbary, autorstwa S. Pietrzaka.

NN (sygnowany)

Irena Nowakowska-Acedańska

S. Pietrzak

BARBAKAN I KRAKOWSKIE TRIADY

Zapraszamy do działu wystawy nazwanego „Barbakan i krakowskie triady”. „Któż wypowie twoje piękno, Krakowie prastary?” – napisał Adam Polewka w utworze z roku 1938, zatytułowanym *Igrce w gród walą*. Przejdźmy się po Krakowie w granicach murów miejskich, istniejących już tylko we fragmentach, aby utwierdzić się w przekonaniu o jego pięknie.

Barbakan pojawia się na wielu pracach; zwyczaj uwieczniania go ze swojego okna mieli magnificencje rektorzy Akademii Sztuk Pięknych, malowali go też artyści o mniejszym dorobku. Uczynił to magnificencja Władysław Jarocki; poszli tym tropem Władysław Zakrzewski, Franciszek Rybakowski, Tadeusz Rutkowski.

Władysław Jarocki

Władysław Zakrzewski

Franciszek Rybakowski

Tadeusz Rutkowski

Zainteresował się tym tematem Jan Gumowski, prezentując Basztę Stolarską, a Witold Chomicz, sławny drzeworytnik, wykonał dzieło *Stare mury floriańskie w Krakowie około roku 1800*. Pracę opatrzył dedykacją: „Prezesowi Kazimierzowi Auerbachowi prawdziwemu przyjacielowi artystów”.

Jan Gumowski

Witold Chomicz

Trudno w Krakowie nie wspomnieć o Koperniku i Kościuszcze. Niektórych zaskoczy fakt, że pomnik Mikołaja Kopernika (wg projektu Cypriana Godebskiego, wnuka żołnierza-poety) niegdyś znajdował się na dziedzińcu Collegium Maius, co potwierdza obraz Franciszka Turka. Tadeusz Kościuszko jawi nam się na portrecie nieznanego autora oraz na pomniku na Wawelu, uwiecznionym przez Mariana Szczerbińskiego.

NN

Franciszek Turka

Marian Szczerbiński

Proszę popatrzeć na prace Tadeusza Kaleta, który postrzega Kraków w tryptyku latem i zimą.

Tadeusz Kaleta (*Lato*)

Tadeusz Kaleta (*Zima*)

Nie sposób pominąć malowniczego *Małego Rynku* autorstwa Antoniego Wilińskiego i kościoła św. św. Apostołów Piotra i Pawła na akwareli nieczytelnie sygnowanej. Wyjdźmy poza mury starego Krakowa i zerknijmy na kościół św. Katarzyny na rysunku Mariana Trzebińskiego.

Antoni Wiliński

NN (nieczytelnie sygnowany)

Marian Trzebiński

Pozostając przy triadach, prosimy o zerknięcie na trzy grafiki: *Wawel* Stanisława Raczyńskiego, *Wejście na Wawel* Stefanii Dyboskiej oraz *Kościół Bożego Ciała* nieznanego autora, a także trzy obrazy *Kościół św. Wojciecha*, *Wawel* oraz *Skalka* – prawdopodobnie autorstwa Tondosa i Sikorskiego.

NN, Stanisław Raczyński, Stefania Dyboska

Tondos (?), Sikorski (?)

Udało nam się także zebrać trzy pozycje z wydawnictwa XI Zjazdu Lekarzy i Przyrodników z roku 1911 w Krakowie: są to okładka, strona tytułowa oraz litografia Stanisława Kamockiego *Kościół św. Barbary*. Patrząc na wspomniane dzieła muszą Państwo przyznać, że Adam Polewka nie mylił się, pisząc o pięknie Krakowa.

Okładka wydawnictwa Zjazdu Lekarzy 1911 r.

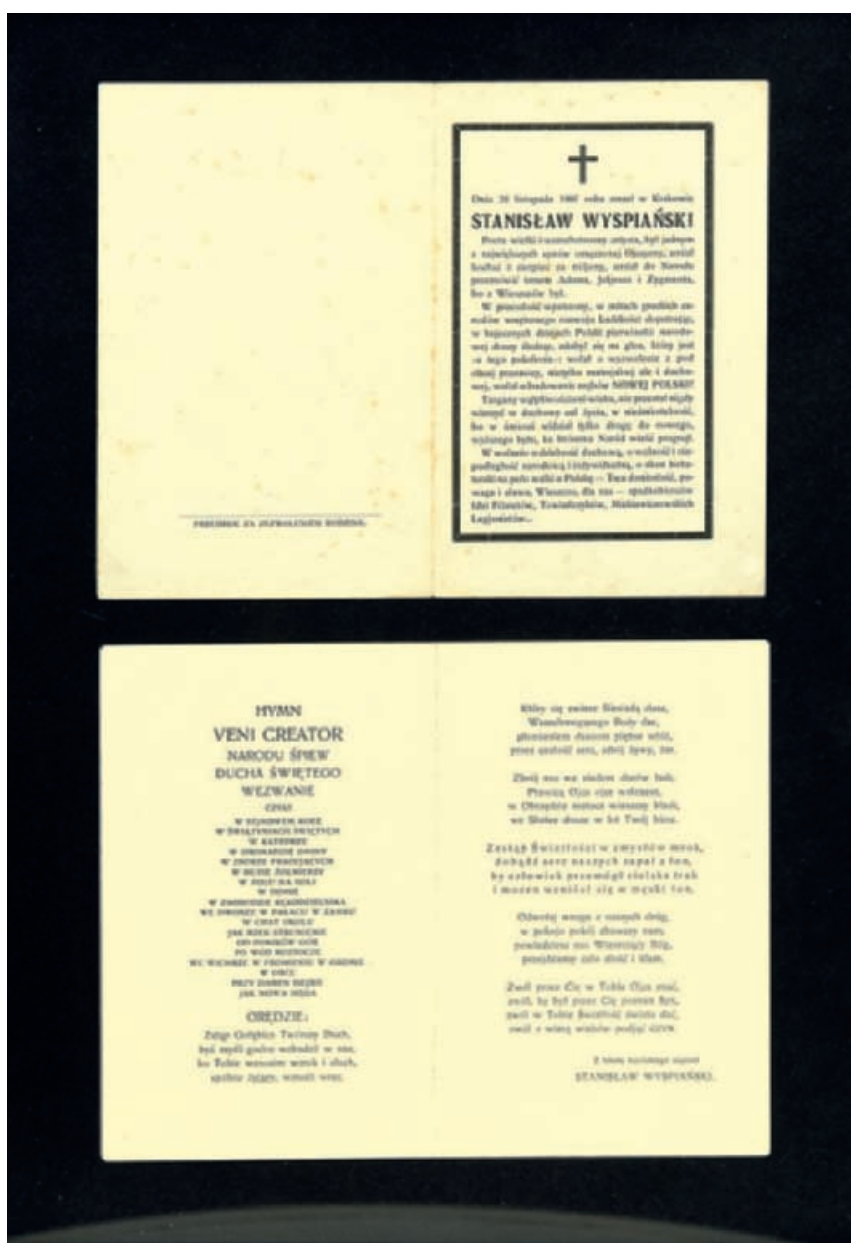
Strona tytułowa wydawnictwa Zjazdu Lekarzy 1911 r.

Stanisław Kamocki

„WESELE” OPOWIEDZIANE OBRAZAMI

Kontynuując wątek opowieści, sformułowany przez Orhana Pamuka, chcemy obrazami przypomnieć *Wesele* autorstwa Stanisława Wyspiańskiego. *Nekrolog* z 1907 roku przypomina przypadającą w bieżącym roku 115. rocznicę śmierci poety. Zacytujmy jego fragment: „Dnia 28 listopada 1907 roku zmarł w Krakowie Stanisław Wyspiański. Poeta wielki i wszechstronny artysta, był jednym z największych synów umęczonej Ojczyzny, umiał kochać i cierpieć za miliony, umiał do narodu przemówić, tonem Adama, Juliusza i Zygmunta, bo z Wieszczów był”. Dramat Wyspiańskiego jak wiadomo nawiązuje do wesela poety Lucjana Rydla i chłopki Jadwigi Mikołajczykówny. Ślub miał miejsce 20 listopada 1900 roku w bazylice Najświętszej Marii Panny w Krakowie, a wesele dzień później w Bronowicach, w dworku Włodzimierza Tetmajera.

Zacznijmy od kolekcji pięciu plakatów. Otwiera ją plakat zapowiadający prapremierę *Wesela* 16 marca 1901 roku w Teatrze Miejskim w Krakowie, dzisiaj noszącym imię Juliusza Słowackiego. Na plakacie wybijają się słowa „Nowość” i „Po raz pierwszy”. Jest to wersja wydrukowana na własny koszt przez profesorową Rydłową. Ratując zagrożoną według niej reputację córki, rozwiesiła w noc przed premierą nowe plakaty, w których zmieniła imię „Haneczka” na „Krzysia”⁵. Kolejny plakat anonsuje *Wesele* Wyspiańskiego wystawione w roku 1957 przez Państwowy Teatr Ziemi Rzeszowskiej w pięćdziesiąt rocznicę śmierci poety. Następny pochodzi z premiery *Wesela* – ponownie w Krakowie, ale tym razem w Starym Teatrze w roku 1977, czyli siedemdziesiąt lat po śmierci autora.

⁵ Krystyna Zbijewska, *Bohaterzy „Wesela” 1900*, [w:] *Program teatralny – Stanisław Wyspiański „Wesele”, Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej, Kraków 1977.*

I wreszcie dwa plakaty, które zostały być może tematycznie zainspirowane przez prapremierę *Wesela*. Pierwszy zapowiada spektakl *Wesele krakowskie* na warszawskich Dynasach 16 czerwca 1906 r. Plakat jest dwujęzyczny, bo Warszawa była wówczas pod zaborem rosyjskim. Proszę zerknąć także na plakat *Huczne wesele*, wydany w USA w roku 1921, zaadresowany do Polonii.

Jeśli nie będziemy ograniczać naszej wyobraźni, dostrzeżemy w obrazach, składających się na ten dział, uczestników *Wesela*. Wyobraźmy sobie, że Sylweryusz Saski i Henryk Uziembło uwiecznili parę młodą.

Sylweryusz Saski

Henryk Uziembło

Nie ulega wątpliwości, że Seweryn Bieszczad sportretował malarza Ludwika de Laveaux w stroju krakowskim, uwiecznionego jako Widmo w *Weselu*. Na obrazie Zygmunta Wierciaka można, folgując wyobraźni, znaleźć Rachelę, Żyda, Dziennikarza i innych uczestników *Wesela*. A może siedzący pod drzewem zasmucony Krakowiak to Jasiek, któremu w uszach dźwięczy: „Miałeś, chamie, złoty róg, / miałeś, chamie, czapkę z piór: / czapkę wicher niesie, / róg huką po lesie, / ostał ci się ino sznur, / ostał ci się ino sznur”.

Seweryn Bieszczad

Zygmunt Wierciak

NN

Spod ręki nieznanego malarza wyszły dwa obrazy, według tematu zaproponowanego przez Kossaka, przedstawiające gości weselnych przed dworkiem oraz na Błoniach, w drodze z Bronowic do kościoła Mariackiego. Podobnie na grafikach Wincentego Wodzinowskiego i Zofii Stryjeńskiej można dostrzec weselników w strojach krakowskich.

NN 1

NN 2

Wincenty Wodzinowski (drzeworyt)

Zofia Stryjeńska

Na zakończenie tego działu – kościół Mariacki na pracach Wyspiańskiego i Rubczaka oraz na akwareli Uziembły. Na grafice Leona Wyczółkowskiego uroczystości zaślubin przygląda się Matka Boska z ołtarza Wita Stwosza.

Stanisław Wyspiański (reprodukcja)

Jan Rubczak

Henryk Uziembło

Leon Wyczółkowski (grafika)

GABINET KRAKUSA

Kończymy naszą wędrowkę w gabinecie krakusa, krakauera, krakowianina. Konstanty Ildefons Gałczyński w utworze *Czterdziesty szósty Kraków* napisał: „Ech, mój Krakowie krakauerski, / wypić by cię jak wino z dzbanka!” Kim był typowy krakus? Najlepiej chyba można poznać jego cechy, zerkając do krakowskiego gabinetu z prześlicznym witrażem przedstawiającym widok – niczym z okna – na kościół Mariacki. Na ścianach gabinetu w wielkim tłoku zawieszono pamiątki cenne dla gospodarza, przypominające chwile te ważne, bo narodowe, jak i lokalne, a także osobiste. Na honorowym miejscu *Dyplom nadania prawa obywatelstwa miejskiego z roku 1880 przez Magistrat Miasta Krakowa*.

Nie mogło oczywiście zabraknąć Godła, obrazu religijnego, portretów Józefa Piłsudskiego oraz przodków, a także dyplomu Uniwersytetu Jagiellońskiego, potwierdzającego obronę doktoratu w roku 1910.

Godło haftowane
(w okresie międzywojennym na wyposażeniu Komendy Policji w Krakowie)

Leonard Stroynowski (reprodukcja)

Wojciech Kossak (reprodukcja)

Portret Wandy i Seweryna Mściwujewskich

Trudno sobie wyobrazić gabinet krakusa bez szopki krakowskiej, Lajkonika, trzech Kopców, lampy z czasów CK Austrii, kolekcji dawnych patriotycznych obrazów i pocztówek, kalendarza sylwetkowego (tu z roku 1896), reklamy krakowskich firm Roberta Jahody i Anastazego Froncza, starego zegara etc. Zresztą prosimy: zobaczcie Państwo sami!

NN

Witold Chomicz

Giovanni Battista Biasion

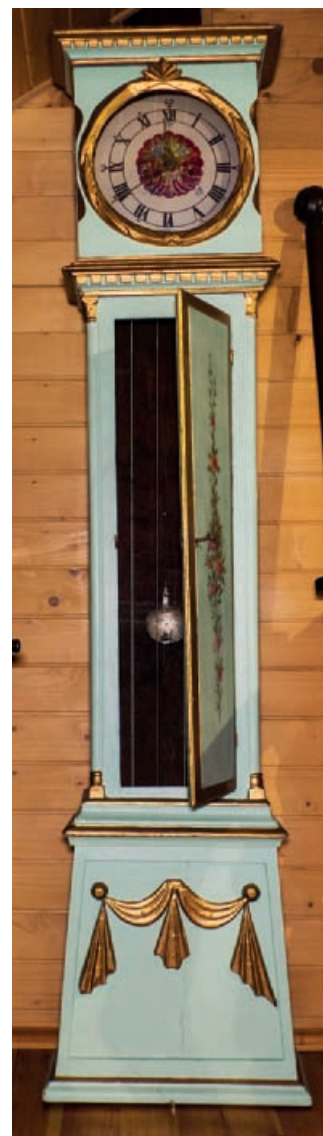

M. Pleniewicz

NN

Emblemat firmy Anastazego Froncza na walizce

DZIĘKUJEMY ZA WSPÓLNĄ WĘDRÓWKĘ PO KRAKOWIE, MIEŚCIE NIEZWYKŁYM!

Jak napisał pod koniec XVI wieku Jan Mucante, mistrz ceremonii w delegacji legata papieskiego: „Gdyby nie było Rzymu, wtedy by Kraków był Rzymem”.

Proszę zerknąć do bibliotek, szuflad i na strychy – zapewne znajdą Państwo przedmioty, które pozwolą opowiedzieć niejedną fascynującą historię. W naszym kraju, w którym wiele dóbr kultury zostało zniszczonych w rezultacie wojen, powstań, rabunków, klęsk żywiołowych i bezmyślności, należy z szacunkiem pochylić się nad każdym skrawkiem papieru i obiektem, który może okazać się ważnym świadkiem narodowej historii.

Żegnając się, zwracamy się do Państwa z prośbą. Czerwonymi kółkami zaznaczyliśmy obrazy, których autorstwa mimo starań nie udało nam się jednoznacznie rozstrzygnąć. Tym z Państwa, którzy nam pomogą, w podziękowaniu przekazemy archiwalne roczniki „Almanachu Muszyny”.

Natomiast jeżeli zauważycie Państwo jakąś naszą pomyłkę, proszę nam o tym powiedzieć. Dociekanie prawdy to nieodłączny element kolekcjonerskiej przygody.

Dziękujemy Muzeum Okręgowemu w Nowym Sączu za gościnę. Słowa wdzięczności kierujemy do dyrektora dr. Roberta Ślusarka, Anny Florek, Marii Marcinowskiej, Agnieszki Małeckiej oraz Jana Kołbona, Wojciecha Kołbona i Michała Załuskiego.

Dziękujemy Krzysztofowi Kubiesie, właścicielowi firmy Positive Colors z Muszyny, za nagranie przewodnika po wystawie oraz wsparcie udzielane nam przy naszych licznych inicjatywach kulturalnych w Muszynie.

Wysoko sobie cenimy życzliwe komentarze i uwagi do koncepcji wystawy, które otrzymaliśmy od profesora dr. hab. Jacka Purchli, dr. Tadeusza Łopatkiewicza, dr. Moniki Bryl, antykwariusza Macieja Jakubowskiego oraz wybitnego kolekcjonera Marka Sosenki.

Dziękujemy Państwu za wizytę!

Ryszard Kruk & Bożena Mściwujewska-Kruk

ROZDZIAŁ DRUGI

SPIS EKSPONATÓW PREZENTOWANYCH NA WYSTAWIE „KRAKÓW KRUKÓW”

WPROWADZENIE

1. Malarz nieokreślony, *Panorama Krakowa*, 1943 (olej, płótno, 98 x 130), sygnatura nieczytelna
2. Jan Gumowski (1883–1946), plakat *Kraków*, 1931 (litografia, papier, 96 x 64), Litografia Franciszek Zieliński i Spółka w Krakowie
3. *Trzy Plany Krakowa* z lat 1920–1930 (papier, 45 x 60)
 - a. *Najnowszy plan Stołecznego Król. miasta Krakowa* wykonany na podstawie zestawienia Budownictwa Miejskiego m. Krakowa
 - b. *Plan miasta Krakowa*, opracował Adam Launer, Litografia K. Rogalski
 - c. *Kraków*, Wydawnictwo „Polonia” Kraków
4. *Stołeczne Królewskie Miasto Kraków w połowie XVII wieku...* Akwaforta kolor., wg Jana Gumowskiego z roku 1933 wykonała Małgorzata Leszczewska-Włodarska w 2001 roku. Egzemplarz nr 146 z 400 wydanych, wym. 58 x 85

WAWEL

5. Stanisław Fabijański (1865–1947), *Nocny widok Wawelu z Mostu Dębnickiego* (akwarela, tektura, 41 x 55), sygnowany
6. Stanisław Fabijański (1865–1947), *Kurza Stopka, Wawel* (akwarela/gwasz, papier, 44 x 29), sygnowany
7. Stanisław Fabijański (1865–1947), *Katedra na Wawelu w księżycowej poświacie* (olej, papier, 32 x 15), autorska dedykacja „Stefanowi Wojciechowskiemu na pamiątkę czasów koleżeństwa w II plut. Druż. Pol. w r. 1917 St. Fabijański”, sygnowany
8. Stanisław Paciorek (1889–1952), *Widok na Wawel*, 1912 (olej, tektura, 61 x 84), sygnowany
9. Władysław Serafin (1905–1988), *Widok na Wawel* (pastel, papier, 37 x 47), sygnowany
10. Robert Raschka (1847–1908), *Widok na Wawel*, 1899 (akwarela na podrysowaniu, papier, 62 x 41), sygnowany
11. Antoni Chrzanowski (1905–2000), *Widok na Wawel*, 1940 (akwarela, papier, 48 x 68), sygnowany

12. Jan Rubczak (1884–1942), *Widok na Kurzę Stopkę, Wawel* (akwarela, papier, 48 x 33), sygnowany
13. Leonard Stroynowski (1858–1935), *Wieża Sandomierska Zamku Królewskiego*, 1921 (olej, tektura, 64 x 46), sygnowany
14. Leonard Stroynowski (1858–1935), *Wawel*, 1931 (akwarela na podrysowaniu tuszem, papier, 14 x 22), sygnowana. Na odwrocie dedykacja: „Naczelnikowi Albinowi Bobrowskiemu z okazji 25ciolecia pracy zawodowej 1931 roku” (Albin Bobrowski – prawdopodobnie kierownik Zarządu Technicznego Telegramów i Telefonów w Krakowie)
15. Marian Szczerbiński (1900–1981), *Pomnik Kościuszki na Wawelu*, 1930 (akwarela, papier, 49 x 34), sygnowany
16. Malarz nieokreślony, *Kraków – Wawel* (akwarela, papier, 68 x 48), sygnowany nieczytelnie
17. Adam Batycki (1886–1970), *Kurza Stopka, Wawel* (akwarela, papier, 68 x 48), sygnowany
18. Aleksander Trojkowicz, *Wawel*, circa 1930 (olej, tektura, 25 x 35), sygnowany
19. Malarz nieokreślony, *Kaplica Zygmuntowska* (akwarela, papier, 37 x 27). Prawdopodobnie ze zbiorów Stanisława Tomkowicza⁶
20. Malarz nieokreślony, *Kaplica Zygmuntowska* (akwarela, papier, 33 x 25)
21. Błażej Iwanowski (1889–1966), *Pokoje Saskie na Wawelu* (olej, tektura, 34 x 50), sygnowany
22. Jolán Polatschek (1894–1980 lub 1988), *Z Wawelu widok na kościół św. św. Apostołów Piotra i Pawła*, 1918 (olej, tektura, 35 x 25), sygnowany
23. Jerzy Ludwik Remer (1888–1979), *Kaplica Zygmuntowska* (akwarela, papier, 30 x 20), sygnowany
24. Antoni Wiliński (zm. 1944), *Kaplica Zygmuntowska*, 1931 (akwarela, papier, 31 x 22), sygnowany
25. Zygmunt Acedański (1909–1991), *Kurza Stopka na Wawelu* (linoryt, kolorowany, papier, 33 x 20), sygnowany na odbitce
26. Malarz nieokreślony, *Wawel* (miniatura, akwarela, papier, 11 x 10), sygnowany monogramem LS (być może Ludwik Stasiak, 1858–1924)

RYNEK

27. Franciszek Turek (1882–1947), *Sukiennice i Wieża Ratuszowa*, 1932 (akwarela, papier, 46 x 66), sygnowany
28. Zygmunt Wierciak (1881–1950), *Sukiennice*, 1926 (gwasz/akwarela, papier, 58 x 69), sygnowany
29. Stanisław Tondos (1834–1917), *Sukiennice w Krakowie* (akwarela, papier, 37 x 27), sygnowany

⁶ Stanisław Tomkowicz (ur. 27 maja 1850 w Krakowie, zm. 11 marca 1933 tamże) – pionier nowoczesnej inwentaryzacji zabytków sztuki w Polsce. Był konserwatorem zabytków i historykiem sztuki. Tomkowicz był autorem ponad sześciuset opublikowanych prac. W zdecydowanej większości poświęcił je kwestiom inwentaryzacji, opieki i ochrony zabytków, monograficznym ujęciom pojedynczych dzieł sztuki i pomników architektury, a także kalendarium prowadzonych robót konserwatorskich. Jego prace są rozległymi i erudycyjnymi studiami nad kulturą renesansu i baroku. Zajmował się także bieżącymi wydarzeniami artystycznymi i zagadnieniami społeczno-kulturalnymi. Przez wiele lat był redaktorem Krakowskiego „Czasu”.

30. Juliusz Słabiak (1917–1973), *Widok na kościół Mariacki*, circa 1940 (olej, tektura, 24 x 34), sygnowany
31. Mieczysław Lurczyński (1907–1992), *Kraków, kościół Mariacki* (olej, tektura, 32 x 18), sygnowany
32. Mieczysław Serwin-Oracki (1912–1978), *Rynek Krakowski z kościołem św. Wojciecha* (olej, tektura, 70 x 49), sygnowany
33. Ignacy Pinkas (1888–1935), *Kościół Mariacki w Krakowie*, 1927 (olej, płyta, 47 x 59), sygnowany
34. Adam Setkowicz (?) (1875–1945), *Włóścianie pod Sukiennicami* (akwarela, papier, 40 x 27), sygnowany
35. Irena Nowakowska-Acedańska (1909–1983), *Wieża Ratuszowa*, 1965 (akwarela, papier, 39 x 31), sygnowany
36. Henryk Sajdak (1905–1995), *Kościół św. Wojciecha* (akwarela, papier, 38 x 28), sygnowany
37. Malarz nieokreślony, *Kościół św. Wojciecha i Wieża Ratuszowa*, 1931 (akwarela, papier, 33 x 25), sygnowany nieczytelnie
38. S. Pietrzak, *Ogrójec przy kościele św. Barbary*, 1925 (olej, tektura, 34 x 48), sygnowany
39. A. Korczak, *Kościół św. Wojciecha* (akwarela, papier, 35 x 25), sygnowany
40. A. Korczak, *Kościół Mariacki* (akwarela, papier, 35 x 25), sygnowany

BARBAKAN I KRAKOWSKIE TRIADY

41. Władysław Jarocki (1879–1965), *Krakowski Barbakan*, 1936 (gwasz, karton, 40 x 61), sygnowany
42. Władysław Zakrzewski (1903–1944), *Przed Barbakanem*, circa 1930 (olej, płótno naklejone na tekturę, 34 x 50), sygnowany
43. Franciszek Rybakowski (I połowa XX wieku), *Barbakan*, 1930 (akwarela, papier, 44 x 55), sygnowany
44. Tadeusz Rutkowski (1899–1941), *Barbakan*, circa 1920 (akwarela, papier, 24 x 21), sygnowany
45. Jan Gumowski (1883–1946), *Basza* (litografia, papier, 40 x 27), sygnowany
46. Malarz nieokreślony, *Mury obronne Krakowa* (akwarela, papier, 33 x 21)
47. Malarz nieokreślony, *Brama Floriańska*, 1932 (akwarela, karton, 30 x 20), sygnatura nieczytelna
48. Witold Chomicz (1910–1984), *Stare mury floriańskie w Krakowie*, 1946 (drzeworyt, papier, 18 x 58), sygnowany. Dedykacja autorska: „Prezesowi Kazimierzowi Auerbachowi prawdziwemu przyjacielowi artystów W. Chomicz”. Kazimierz Auerbach był teściem Romana Marii Potockiego (1930–2013). Grafika pochodzi ze zbiorów po Romanie Potockim⁷
49. Franciszek Turek (1882–1947), *Pomnik Kopernika, Collegium Maius*, 1933 (akwarela, papier, 47 x 34), sygnowany

⁷ Roman Maria Potocki, syn Romana Antoniego Potockiego i Anny Światopełk-Czetwertyńskiej, urodził się 7 września 1930 roku w Derażnem na Wołyniu. Zmarł w Krakowie 28 stycznia 2013 roku. Należał do antonińskiej linii rodziny Potockich, był prawnukiem drugiego ordynata na Łańcucie Alfreda Józefa Potockiego, a wnukiem Józefa Mikołaja Potockiego, założyciela antonińskiej gałęzi rodu.

50. Tadeusz Kaleta (I połowa XX wieku), *Kraków, tryptyk letni*, circa 1930 (akwarela, papier, 34 x 69), sygnowany
51. Tadeusz Kaleta (I połowa XX wieku), *Kraków, tryptyk zimowy*, circa 1930 (akwarela, papier, 33 x 69), sygnowany
52. *Tryptyk krakowski*: Stanisław Tondos (?), *Kościół św. Wojciecha* oraz *Skalka*, T. Sikorski, *Wawel*, circa 1930 (akwarele, papier, 25 x 17, 23 x 18, 25 x 17)
53. Trzy krakowskie grafiki:
 - a. Stanisław Raczyński (1903–1982), *Wawel* (15 x 13), sygnowany na odbitce, z nieczytelną dedykacją
 - b. Stefania Dyboska (1890–?), *Wejście na Wawel* (15 x 10), sygnowany na odbitce
 - c. Autor nieokreślony, *Kościół Bożego Ciała* (20 x 15), sygnatura na odbitce nieczytelna
54. Marian Trzebiński (1871–1942), *Kościół św. Katarzyny*, 1927 (rysunek, papier, 39,5 x 29,5), sygnowany
55. Malarz nieokreślony, *Kościół św. św. Apostołów Piotra i Pawła*, przełom XIX i XX wieku (akwarela na podrysowaniu tuszem, papier 22 x 30), sygnowany
56. Antoni Wiliński (zm. 1944), *Mały Rynek*, 1926 (akwarela, papier, 63 x 47), sygnowany
57. Trzy pozycje z wydawnictwa XI Zjazdu Lekarzy i Przyrodników w Krakowie, 1911, *Autolitografie wykonane pod Kierunkiem Autorów w Litografii Artystycznej pod Fir. A. Pruszyński*:
 - a. Okładka, autor projektu Karol Frycz (1877–1963), (karton 39 x 29)
 - b. Karta tytułowa, autor projektu Henryk Kunzek (1871–1926), (autolitografia, papier 39 x 29)
 - c. Stanisław Kamocki (1875–1944), *Kościół św. Barbary*, 1911 (autolitografia, papier, 38 x 28)

„WESELE” OPOWIEDZIANE OBRAZAMI

58. *Dnia 28 listopada 1907 roku zmarł w Krakowie Stanisław Wyspiański. Nekrolog Stanisława Wyspiańskiego przedrukowany za pozwoleniem rodziny Poety*, s. 4 (papier, 10 x 16)
59. Plakat prapremiery, *Wesele Wyspiańskiego, Teatr Miejski w Krakowie 1901* (litografia, papier, 67 x 48). Jest to wersja plakatu wydrukowana na własny koszt przez profesorową Rydlową, która ratując zagrożoną wedle niej reputację córki rozwiesiła w noc przed premierą nowe plakaty, zmieniając imię „Haneczka” na „Krzysia”
60. Plakat, *Wesele, Stanisław Wyspiański 1907–1957, Państwowy Teatr Ziemi Rzeszowskiej* (101 x 70)
61. Plakat, *Wyspiański, Wesele, Stary Teatr w Krakowie*, 1957 (papier, 41 x 24)
62. Plakat, *DYNASY, w sobotę, d. 16 Czerwca 1906 r., Wesele krakowskie. Początek o godzinie 7-ej wieczorem [...] 1906.* (litografia, papier, 99 x 71 cm). Z lewej strony sylwetka krakowiaka w sukmanie i czapce z piórem (malowana odręcznie przy pomocy szablonu). Tekst po rosyjsku („Krakovskaja swad’ba”) i po polsku przy prawej krawędzi. Plakat wykonano w Drukarni i Litografii Jana Cotty w Warszawie, przy ul. Kapucyńskiej 7.

63. Plakat, *Huczne wesele*, 1921. Scena z wesela ludowego na ark. 51 x 38. W lewym dolnym narożniku nadruk „Printed in U.S.A.” i data roczna.
64. Sylwester Saski (1864–1954), *Dziewczyna z Bronowic*, 1928 (olej, płótno, 51 x 37), sygnowany
65. Henryk Uziembło (1879–1949), *Družba krakowski*, 1944 (akwarela, papier, 50 x 35), sygnowany
66. Seweryn Bieszczad (1852–1923), *Portret Ludwika de Laveaux w stroju krakowskim*, uwiecznionego jako Widmo w *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego (akwarela na podrysowaniu ołówkiem na papierze, 56 x 29), sygnowany
67. Zygmunt Wierciak (1881–1950), *Zabawa pod Krakowem*, 1938 (tusze, piórko, akwarela/gwasz, karton, 38 x 59), sygnowany
68. Malarz nieokreślony, *Weselnicy krakowscy w drodze na Błoniach* (według Kossaka), circa 1930 (olej, tektura, 48 x 68), sygnatura nieczytelna
69. Malarz nieokreślony, *Goście weselni przed dworkiem krakowskim* (według Kossaka), circa 1930 (olej, tektura, 48 x 68), sygnatura nieczytelna
70. Henryk Uziembło (1879–1949), *Kościół Mariacki*, 1945 (akwarela, papier, 34,5 x 24,5), sygnowany
71. Leon Wyczółkowski (1852–1936), *Matka Boska z ołtarza Wita Stwosza*, 1926 (grafika, 31 x 19)
72. Malarz nieokreślony (XX wiek), *Krakus* (olej, płótno, 30 x 30)
73. Zofia Stryjeńska (1891–1976), *Stroje krakowskie* (litografia, papier, 49 x 38)
74. Oryginalna barwna rycina z 1898 roku, wykonana techniką drzeworytu (49 x 26). Tytuł oryginalny: *POLNISCHE BAUERNHOCHZEIT*. Rycina powstała na podstawie obrazu Wincentego Wodzinowskiego i przedstawia polskie wiejskie wesele. U dołu obrazu znajdują się sygnatury autora i zakładu ksylograficznego. Arkusz pochodzi z niemieckiego zbioru *Sztuka nowoczesna w drzeworytach mistrzów według obrazów i rzeźb słynnych mistrzów współczesności (Moderne Kunst in Meisterholzschnitten)*, wydane w Berlinie w 1898 r. przez wydawnictwo Verlag von Rich. Bong.
75. Jan Rubczak (1884–1942), *Kościół Mariacki* (litografia, papier, 27 x 36)
76. Stanisław Wyspiański (1869–1907), *Kościół Mariacki* (reprodukcja, papier, 36 x 27)

GABINET KRAKUSA

77. *Dyplom nadania prawa obywatelstwa miejskiego, Magistrat Miasta Krakowa*, ok. 1880 r., Zakład litografii Krakowskiego „Czasu” (litografia barwna, 42,5 x 59)
78. *Godło Polski z Komendy Policji w Krakowie*, circa 1930 (haft)
79. Leonard Stroynowski (1858–1935), *Chrystus*, 1919 (litografia, 34,7 x 23,5), sygnowany na płycie
80. Wojciech Kossak (1856–1942), *Józef Piłsudski Pierwszy Marszałek Polski* (reprodukcja, 68 x 44)
81. Malarz nieokreślony, *Tadeusz Kościuszko*, XIX wiek (olej, płótno, 58 x 45) sygnatura nieczytelna
82. *Wanda i Seweryn Mściwujewscy*, circa 1910 (fotografia portretowa, 62 x 45)
83. *Dyplom doktoratu Seweryna Mściwujewskiego*, 1910, Uniwersytet Jagielloński (litografia, papier podklejony płótnem, 53 x 40)

84. Witold Chomicz (1910–1984), *Lajkonik*, 1942 (drzeworyt barwny, papier, 31,5 x 27)
85. Giovanni Battista Biasion (grafik i wydawca; czynny we Lwowie w I ćwierci XIX wieku), *Kopce krakowskie – widok fantastyczny*, około 1830 (miedzioryt kolorowany akwarelą, 16,2 x 23,5); *Widoki dawnego Krakowa i Lwowa*, Kraków brw, Benezit t. II, s. 18.
86. Autor nieokreślony, *Szopka Krakowska* (rysunek kolorowany, papier, 26 x 20)
87. *Sylwetkowy Kalendarz Krakowski*, 1896 (litografia, gruby papier, 45 x 61)
88. Autor nieokreślony, *Kościół Mariacki*, witraż (szkło kolorowe, spojne ołowiem, oprawa drewniana, 111 x 52)
89. *Plan sytuacyjny gruntu miejskiego – ulica Miodowa w Krakowie*, 1888 (rysunek, papier, 28 x 20)
90. Plakat, *Przedstawienie operowe na czytelnie bezpłatne Towarzystwa „Szkoły Ludowej”*, *Teatr Miejski w Krakowie*, 31 maja 1904 (litografia, 36 x 24)
91. Reklama zakładu galanteryjno-introligatorskiego Roberta Jahody (1862–1947), Kraków, Gołębia, circa 1920 (litografia, 11 x 15)
92. Zestaw patriotycznych pocztówek, w tym o tematyce krakowskiej, z lat 1900–1930
93. Walizka firmy Alfreda Froncza⁸
94. Archiwalne książki i prasa krakowska
95. M. Pleniewicz, *Księżę Józef Poniatowski*, 1904 (akwarela na papierze, 57 x 47)
96. Malarz nieokreślony, *Zjednoczenie*, 1916 (olej na płótnie, 72 x 47)⁹
97. Biurko i fotel firmy Michał Ader, Jazowsko, początek XX wieku¹⁰
98. Lampa w formie trąbki firmy Bohland & Fuchs Graslitz Böhmen, 1905–1918¹¹
99. Zegar podłogowy, dwuwagowy, XIX wiek

⁸ W latach 90. XIX wieku właściciel narożnej kamienicy przy ulicy Floriańskiej 17 i Świętego Tomasza 18 w Krakowie, zwanej Molendowską. Znany jako krakowski kupiec i automobilista. Pochodził z Chrzanowa. Jako trzydziestoparoletni kupiec szybko zaczął rozwijać swój handel. Jego firma „Handel Froncza” była nazywana magazynem towarów galanteryjnych, lecz można było tam dostać wiele różnych przedmiotów. Kamienica zawdzięcza mu współczesny wygląd (elewacje i tympanon od Floriańskiej) oraz wiele istotnych zmian wewnątrz. Po jego śmierci w 1940 roku kamienica przeszła w ręce licznych spadkobierców.

⁹ Obraz zawierający herby Warszawy, Krakowa i Poznania nawiązuje do proklamacji wydanej przez władze niemieckie i austro-węgierskie 5 listopada 1916 roku w wyniku konferencji w Pszczynie. Proklamacja zawierała obietnicę powstania Królestwa Polskiego, pozostającego w niesprecyzowanej „łączności z obu sprzymierzonymi mocarstwami”.

¹⁰ W roku 1894 utworzono w Jazowsku fabrykę mebli, działającą pod nazwą: „Michał Ader, produkcja drewna”. Wyposażenie zakładu Michał Ader kupił od firmy Thonet, której założyciel, Michael Thonet, wynalazł metodę gięcia drewna na gorąco. Fabryka Ader miała biuro w Krakowie przy ulicy Gertrudy 10. Historię fabryki mebli giętych Michała Adera opisał Grzegorz Olszewski w „Roczniku Sądeckim”, t. 36 oraz w książce *Jazowsko: dzieje wsi*, wydanej w 2009 r.

¹¹ Istniejąca od roku 1870 na terenie Czech w ramach monarchii austro-węgierskiej firma produkująca instrumenty muzyczne.

Informacje o jej historii na <https://www.horn-u-copia.net/Reference/display.php?thisrec=43>.

NOTA

Ryszard Kruk oświadcza, że dołożył staranności przy atrybucji i określeniu techniki wykonania obrazów prezentowanych w niniejszym katalogu i na wystawie. Na podstawie zgromadzonych materiałów, a także własnego doświadczenia uważa, że przypisał dzieła właściwym twórcom i należycie scharakteryzował ich wykonanie. Jednak nie można wykluczyć, że w incydentalnych przypadkach mogła zajść nieścisłość lub pomyłka. W przypadku, gdyby ktośkolwiek posiadał wiedzę w przedmiotowej materii, autor uprasza o przekazanie stosownych informacji.

ROZDZIAŁ TRZECI

INFORMACJE O ARTYSTACH, KTÓRYCH DZIEŁA PREZENTOWANE SĄ NA WYSTAWIE¹²

ZYGMUNT ACEDAŃSKI (ur. 1909 w Przemyśle – zm. 1991 w Gliwicach)

Grafik i malarz, studiował w Państwowej Szkole Technicznej we Lwowie na Wydziale Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w latach 1927–1932. Początkowo działał we Lwowie, zaś od 1946 roku w Gliwicach. W swej twórczości pozostawał pod silnym wpływem sztuki ludowej. W grafice stosował głównie drzeworyt. W tej technice powstawały najczęściej widoki miejskie, np. przedwojennego Lwowa i Krzemieńca, powojennych Gliwic i innych miast Śląska; tworzył też linoryty. Dorobek artysty obejmuje również plakaty, polichromie, projekty witraży i kostiumów teatralnych. Był laureatem nagród plastycznych Miasta Gliwice. Wraz z żoną, Ireną Nowakowską-Acedańską (czytaj dalej), współorganizowali polskie życie artystyczne na Górnym Śląsku po II wojnie światowej.

ADAM BATYCKI (ur. 1886 w Przemyśle – zm. 1970 w Poznaniu)

Malarz i architekt związany z poznańskim środowiskiem artystycznym. Studiował w ASP w Poznaniu. Należał do Stowarzyszenia Artystów Wielkopolskich oraz „Grupy Ogniwo”. Wykładał w Państwowej Szkole Budownictwa w Poznaniu. Posługiwał się głównie techniką akwareli. Malował pejzaże górskie i nadmorskie, weduty oraz obiekty zabytkowej architektury. W latach 20. XX wieku podejmował tematykę huculską. Prezentował prace na wystawach w Poznaniu, Lwowie i Toruniu. Uczestniczył w ekspozycjach Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. Prace artysty znajdują się m.in. w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej w Przemyśle.

SEWERYN BIESZCZAD (ur. 1852 w Jaśle – zm. 1923 w Krośnie)

Urodził się w rodzinie o tradycjach malarskich. Studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie w latach 1868–1876, pod kierunkiem Władysława Łuszczkiewicza, a potem Jana Matejki, oraz uczestniczył w zajęciach prowadzonych przez Leona Dembowskiego i Feliksa Szynalewskiego. Będąc stypendystą Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie, studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Monachium pod kierunkiem Aleksandra Wagnera. Studiował też w Dreźnie jako stypendysta Akademii Wiedeńskiej. Po studiach mieszkał w Krakowie, a w 1891 roku przeniósł się na stałe do Krosna. W Krośnie był aktywnym działaczem kulturalnym, twórcą kółka teatru amatorskiego i członkiem komisji artystycznych oraz współzałożycielem zakładu artystyczno-malarskiego i fotograficznego „Sztuka”.

¹² Podane niżej informacje zebrane zostały w oparciu o dane zawarte w portalach: wikipedia.pl, Artinfo.pl, koneser.krakow.pl oraz w efekcie własnych poszukiwań w literaturze i Internecie.

WITOLD CHOMICZ (ur. 1910 w Kijowie – zm. 1984 w Krakowie)

Malarz, grafik. W latach 1920–1927 mieszkał w Lublinie, gdzie uczył się w Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego. Zaczął tworzyć pod wpływem znajomości z Józefem Czechowiczem. Pierwszą wystawę miał w Muzeum Lubelskim. Od roku 1927 uczył się w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Należał do grupy artystycznej „Szczep Rogate Serce” i przyjaźnił się z jej założycielem Stanisławem Szukalskim. Od 1934 roku był wykładowcą w Państwowym Instytucie Sztuk Plastycznych, a od 1950 profesorem w ASP w Krakowie. Interesowała go przede wszystkim grafika użytkowa, głównie książkowa. Malował obrazy olejne, tworzył drzeworyty, projekty witraży. Inspirował się sztuką ludową i krakowskim folklorem. Był zaangażowany w życie kulturalne Krakowa i tworzył dzieła związane z miastem i jego tradycjami. Zasiadał w jury konkursów szopek krakowskich, organizował wystawy o tematyce regionalnej, projektował ubiory na coroczny pochód Lajkonika.

ANTONI CHRZANOWSKI (ur. 1905 w Krakowie – zm. 2000 w Krakowie)

Malarz i architekt. Był uczniem Alfreda Terleckiego i Leona Wyczółkowskiego. Od 1945 roku był członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków. Brał udział w Międzynarodowym Triennale Rysunku we Wrocławiu w roku 1968. Jego prace znajdują się w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie i Muzeum Architektury we Wrocławiu. Jako akwarelista i rysownik tworzył przede wszystkim pejzaże, widoki architektury, kwiaty. Często podejmował tematykę krakowskich zabytków. Znany też jako sportowiec (piłka nożna, bieg przez płotki). Pochowany został na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

STEFANIA DYBOSKA (ur. 1880 w Krakowie – zm. przed 1966)

Z domu Uderska, od roku 1917 żona Tadeusza Dyboskiego¹³. Ukończyła studia artystyczne w prywatnej szkole malarskiej prof. Tanberga; naukę uzupełniała w Wiedniu i Grazu. W latach 1926–1928 uczyła się u Jana Wojnarskiego na ASP w Krakowie. Specjalizowała się w grafice (akwaforta i akwatinta), ukazując głównie zabytki Krakowa lub innych miast europejskich. Debiutowała w Krakowie w roku 1925. Miała wystawy w Krakowie, Poznaniu, Warszawie, Bydgoszczy, Zakopanem. Jej prace znajdują się w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej, Muzeum Narodowego w Krakowie oraz w zbiorach prywatnych.

STANISŁAW FABIJAŃSKI (ur. 1865 w Paryżu – zm. 1947 w Krakowie)

Malarz, ilustrator, twórca plakatów. Studia artystyczne rozpoczął we Lwowie u rzeźbiarza Leonarda Marconiego, następnie w latach 1883–1888 uczył się w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych, m.in. pod kierunkiem Władysława Łuszczkiewicza, Floriana Cynka, Leopolda Loefflera i Jana Matejki. W roku 1888 wyjechał do Monachium i studiował u Aleksandra Wagnera w tamtejszej Akademii. Podróżował do Włoch i Paryża, po powrocie do kraju zamieszkał w Krakowie. Technika olejną i akwarelę oraz gwaszem malował widoki miejskie, głównie Krakowa, portrety, sceny rodzajowe i historyczne, kompozycje fantastyczne i religijne. Zajmował się ilustratorstwem, a także rzeźbą.

KAROL FRYCZ (ur. 1877 w Cieszkowach – zm. 1963 w Krakowie)

Malarz, scenograf i reżyser teatralny, grafik, historyk sztuki, reformator i współtwórca nowoczesnej polskiej scenografii, autor wielu prac z zakresu dekoracji wnętrz. Był wychowawcą i mistrzem dla wielu polskich scenografów. Pochodził ze spolonizowanej rodziny von Fritsch wyznania kalwińskiego, pochodzącej z Saksonii, osiadłej w XVIII wieku na Śląsku. Był synem powstańca styczniowego i pamiętnikarza Kazimierza Frycza. Uczył się w Gimnazjum

¹³ Ur. 1891 w Cieszyńcu, zm. 1939 w miejscowości Ptuj (Słowenia) – lekarz, major WP, poseł na Sejm RP, dyrektor naczelny Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Św. Anny w Krakowie, a maturę zdał w Bochni. Studiował architekturę w Technische Universität München (1896–1898). W 1902 roku ukończył ze złotym medalem Wydział Malarstwa w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych. Był uczniem Stanisława Wyspiańskiego, Józefa Mehoffera i Leona Wyczółkowskiego. W latach 1902–1904 uczył się w Cesarsko-Królewskiej Szkole Rzemiosła Artystycznego (k.u.k. Kunstgewerbeschule) w Wiedniu pod kierunkiem Alfreda Rollera. W latach 1904–1905 kontynuował naukę w Académie Julian w Paryżu i w szkole Williama Morissa w Londynie. Działal w Towarzystwie Polskiej Sztuki Stosowanej.

JAN GUMOWSKI (ur. 1883 w Krościenku – zm. 1946 w Krakowie)

Malarz, rysownik, grafik. Studiował w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych u Józefa Mehoffera i Konstantego Laszczki; jako stypendysta Czartoryskich naukę uzupełniał we Włoszech w latach 1911–1912, w Monachium (1913–1914) i w Paryżu. Malował portrety, pejzaże, a zwłaszcza zabytki architektoniczne. W latach 1915–1928 wydał kilka tek litograficznych z widokami zabytków architektury polskiej. W czasie I wojny światowej walczył w I Brygadzie Legionów, potem osiadł w Krakowie. W 1942 aresztowany przez gestapo, więzień Auschwitz.

BŁAŻEJ IWANOWSKI (ur. 1899 w Jabłonie – zm. 1966 w Warszawie)

Początkowo uczył się rysunku u Feliksa Rolińskiego, Władimira Dymitrowa i Bronisława Kowalewskiego. W latach 1907–1910 studiował w warszawskiej Szkole Rysunkowej pod kierunkiem Jana Kauzika i Miłosza Kotarbińskiego, a w latach 1910–1912 w Szkole Sztuk Pięknych u Stanisława Lentza. Należał do wielu ugrupowań artystycznych, był m.in. członkiem grup „Zachęta”, „Zespół”, „Niezależni”, Warszawskiego Towarzystwa Artystycznego. Od roku 1921 prezentował swoje obrazy na wystawach w warszawskiej Zachęcie, w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, a także w Poznaniu i Sopocie. Malował najczęściej wnętrza i motywy architektoniczne.

ROBERT JAHODA (ur. 1862 w Bochni – zm. 1947 w Krakowie)

Artysta intrologator, który zawodu uczył się w Krakowie, Tarnowie, Lwowie i Wiedniu. W roku 1887 założył w Krakowie oficynę intrologatorską. Uczestniczył w ponad dwudziestu wystawach, zdobył złoty medal na Powszechnej Wystawie Krajowej we Lwowie w 1894 roku. Wystawiał w Paryżu, w Wiedniu i na Wszechświatowej Wystawie Sztuki Książki w Lipsku. Towarzystwo Miłośników Książki odznaczyło go Wielką Wstęgą Bibliofilską. Był działaczem Towarzystwa Miłośników Książki, Bractwa Kurkowego, a także starszym Cechu Intrologatorów. Wiele bibliotek, w tym Jagiellońska, zlecało mu konserwację i oprawę zbiorów. Współpracowali z nim – jako projektanci okładek – m.in. Karol Frycz i Witold Chomicz. Inspiracją dlań była twórczość Stanisława Wyspiańskiego, który wprowadził nowe kroje czcionek i układ paginy. Zajmował się oprawą obrazów. Z jego usług, obok Jana Matejki, Stanisława Wyspiańskiego, Jacka Malczewskiego i trzech pokoleń Kossaków, korzystali m.in. Włodzimierz Tetmajer i Leon Wyczółkowski.

WŁADYSŁAW JAROCKI (ur. 1879 w Podhajczykach – zm. 1965 w Krakowie)

Architekt, malarz, grafik i pedagog. Studiował architekturę na Politechnice Lwowskiej oraz malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w latach 1902–1906, pod kierunkiem Józefa Mehoffera i Leona Wyczółkowskiego. Naukę kontynuował w paryskiej Académie Julian. Zarówno jako architekt, jak i jako malarz prowadził aktywną działalność artystyczną. Należał m.in. do Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka” i wiedeńskiego stowarzyszenia „Secesja”. W latach 1921–1937 był profesorem i prorektorem krakowskiej ASP. Przyczynił się do założenia czasopisma „Sztuki Piękne”, wychodzącego w Krakowie; w 1924 roku został jego naczelnym dyrektorem. Malował pejzaże, portrety i sceny rodzajowe, często z życia Huculów.

TADEUSZ KALETA

Krakowski malarz. Malował głównie w technice akwareli, tworząc liczne widoki krakowskich zabytków (I połowa XX wieku).

STANISŁAW KAMOCKI (ur. 1875 w Warszawie – zm. 1944 w Zakopanem)

Studiował w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych u Leona Wyczółkowskiego, Jacka Malczewskiego i Jana Stanisławskiego. Dzięki stypendium kontynuował naukę w Paryżu. W 1920 roku objął katedrę pejzażu w ASP w Krakowie. Należał do wiedeńskiej „Secesji” oraz Towarzystwa „Polska Sztuka Stosowana”. Był założycielem Towarzystwa Sztuki Podhalańskiej. Jako jeden z najbardziej utalentowanych uczniów Jana Stanisławskiego przejął od swego mistrza niezwykłą umiejętność obserwacji i emocjonalny stosunek do krajobrazu polskiej wsi. Utrwalał widoki Wołynia, Podola, Spiszu, Orawy, okolic Krakowa i Zakopanego. W latach młodzieńczych syntetyzował formy, budował kształty dynamicznie kładzioną plamą barwną, traktując dekoracyjnie poszczególne elementy pejzażu – drzewa, budynki, chmury. Stworzył własny, niepowtarzalny styl malarstwa krajobrazowego.

WOJCIECH KOSSAK (ur. 1856 w Paryżu – zm. 1942 w Krakowie)

Malarz postrzegany jako jeden z najsłynniejszych i najbardziej uzdolnionych polskich batalistów. Syn i uczeń Juliusza Kossaka. Kształcił się w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych, w Akademii monachijskiej oraz w Paryżu. W latach 1895–1902 przebywał głównie w Berlinie, pracując dla cesarza Wilhelma II. Wiele podróżował, m.in. do Hiszpanii i Egiptu, gdzie wykonywał szkice do zamierzonych panoram. W późniejszych latach kilkakrotnie wyjeżdżał do Stanów Zjednoczonych, gdzie realizował zamówienia portretowe. W 1913 r. został mianowany profesorem warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych. W czasie I wojny światowej pełnił służbę wojskową. Był współautorem panoram: *Raclawice* (1893–1894), *Berezyna* (1895–1896), *Bitwa pod piramidami* (1901) oraz wykonanych w roku 1900 szkiców do nieukończonej *Somosierry*. Z temperamentem i swobodą tworzył szeroko malowane, dynamiczne sceny batalistyczne, historyczne, rodzajowe oraz portrety. Z upodobaniem malował konie. Jego obrazy, gloryfikujące dawne i współczesne artyście wojsko polskie i bohaterstwo żołnierzy, trafiały do patriotycznych uczuć odbiorców, ciesząc się ogromną popularnością.

HENRYK KUNZEK (ur. 1871 w Samborze – zm. 1928 w Batowicach k. Krakowa)

Studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim, po ukończeniu nauki w roku 1894 pracował we Lwowie jako lekarz. Jego największą pasją była sztuka; od 1900 roku uczęszczał na lekcje malarstwa do prywatnej szkoły Stanisława Batowskiego-Kaczora. Od roku 1903 ilustrował czasopismo artystyczne „Liberum Veto”. Dwa lata później rozpoczął studia w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, w pracowni Konstantego Laszczki; od roku 1911 był asystentem profesora i prowadził kurs rysunku wieczorowego. Współpracował z Janem Szczepkowskim i Ludwikiem Pugetem, z którymi m.in. wykonywał kukielki dla kabaretu „Zielony Balonik”. Od 1914 roku był członkiem krakowskich oddziałów strzeleckich, wkrótce został lekarzem III baonu strzeleckiego. W 1917 roku przeszedł do służby garnizonowej w Polskim Korpusie Posiłkowym w Przemyślu. Po kryzysie przysięgowym został internowany. W 1919 roku powrócił do Krakowa, od 1921 roku prowadził wykłady z rysunku wieczorowego na Akademii Sztuk Pięknych. Tworzył rzeźby modernistyczne, popiersia i figury sakralne, zajmował się również medalierstwem. Ilustrował książki i czasopisma; często były to rysunki satyryczne. Był autorem utworów literackich oraz felietonów dotyczących sztuki. Spoczywa na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

MAŁGORZATA LESZCZEWSKA-WŁODARSKA (ur. 1953)

W 1980 roku ukończyła Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie. Artystka pasjonuje się odtwarzaniem zaginionych dzieł i stosowaniem nietypowych technik graficznych, współpracuje

z muzeami i kolekcjonerami, łącząc ochronę dóbr kultury ze skuteczną ich promocją. W 1992 roku z okazji stulecia urodzin Brunona Schulza wykonała dziesięć akwafort według techniki *cliche-verre*, którą Bruno Schulz zastosował, robiąc ilustracje do *Xięgi Bałwochwalczej*. Częsty temat jej twórczości to Kraków. Jest autorką grafik prezentujących Kraków według Bode-nehra, Gumowskiego, Wernera i Meriana. Wydała uzupełnione tekstem, odbite w akwafortcie, teki *Panoramy Kłodzka*, *Widoki dawnego Gdańska* oraz cykle tematyczne *Fryderyk Chopin*, *Krajobraz Śląska w XIX w.*, a także dawne widoki miast takich jak Brzeg, Kraków, Katowice, Cieszyn, Częstochowa – Jasna Góra, Poznań, Warszawa, Nieborów.

MIECZYŚLAW LURCZYŃSKI (ur. 1907 w Petersburgu – zm. 1992 w Paryżu)

Malarz, dramaturg i pisarz. Ukończył studia w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, debiutował w roku 1936 na łamach „Kameny”. Po wybuchu wojny wstąpił do Związku Walki Zbrojnej, a następnie do Armii Krajowej. Po aresztowaniu został osadzony na Pawiaku, następnie wysłany do Majdanka i obozu w Buchenwaldzie, z którego uciekł. Po 1945 roku pozostał na emigracji; osiedlił się w Hanowerze, gdzie współtworzył Wydawnictwo Związku Wychodźstwa Przymusowego. Za namową przyjaciela, malarza Stanisława Eleszkiewicza, w roku 1949 przeniósł się do Paryża, gdzie mieszkał i tworzył do śmierci. Podróżował do Algierii, Maroka i Hiszpanii, skąd czerpał tematy do tworzenia obrazów, które charakteryzowały się wyraźnymi konturami i czystą barwą, co upodabnia je do witraży. Fascynowało go piękno egzotycznego pejzażu, oświetlonego ostrym słońcem.

IRENA NOWAKOWSKA-ACEDAŃSKA (ur. 1906 we Lwowie – zm. 1983 w Gliwicach)

Malarka, graficzka, pedagog. Lwowianka, po wojnie związana krótko z Tarnowem, a potem na stałe z Gliwicami. Absolwentka Wydziału Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie; uczennica Kazimierza Sichulskiego; uprawiała malarstwo sztalugowe, dekoracyjne, sztukę witrażu, grafikę warsztatową i użytkową; tematyka większości tych prac to motywy architektoniczne. Jej dzieła znajdują się w wielu muzeach w kraju i za granicą.

STANISŁAW PACIOREK (ur. 1889 w Ładyczach – zm. 1952 w Krakowie)

W latach 1908–1915 studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie u Jacka Malczewskiego, Józefa Mehoffera i Konstantego Laszczki, a w latach 1918–1919 u Teodora Axentowicza. Przed II wojną światową był dyrektorem Teatru Bagatela w Krakowie. Wystawiał m.in. w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, we Lwowie oraz w Łodzi i Poznaniu. Tematem jego prac były pejzaże, widoki architektoniczne Krakowa, sceny rodzajowe. Stosował technikę olejną. Jego obrazy można oglądać m.in. w Muzeum Narodowym i Muzeum Historycznym w Krakowie.

IGNACY PINKAS (ur. 1888 w Jaśle – zm. 1935 w Krakowie)

W wieku osiemnastu lat z rodziną pochodzenia czeskiego przeprowadził się z Jasła do Krakowa, gdzie był m.in. aktorem w teatrze objazdowym. W 1907 roku namalował portret cesarza Franciszka Józefa I, a uzyskana ze sprzedaży kwota pozwoliła mu zostać słuchaczem krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, gdzie jego wykładowcami byli Stanisław Dębicki i Jacek Malczewski. Po trzech latach wyjechał do Paryża, w 1912 roku powrócił i wstąpił do Związku Strzeleckiego „Strzelec”. W 1914 roku zaciągnął się do I Brygady Legionów Polskich, walczył w szeregach 1 pułku artylerii. Po powstaniu Polskiego Korpusu Posiłkowego wszedł w jego szeregi, a 14 lutego 1918 r. został internowany w obozie w Witkowicach. Podczas służby wojskowej tworzył portrety dowódców i towarzyszy broni. W 1919 roku, pełniąc rolę rysownika wojskowego, uczestniczył w wyprawie dywizji generała Lucjana Żeligowskiego na Wilno; stworzył tam cykl pejzaży ukazujących miasto. Po roku 1920 skupił się na twórczości, podróżował do Pragi, Warszawy, Lwowa i Wilna, nad Bałtyk i do Francji. Był członkiem krakowskiej Sekcji Plastyków Związku Legionistów.

JOLÁN POLATSCHEK (ur. 1894 w Bielsku – zm. 1980 lub 1988 w Anglii)

Urodziła się w Bielsku, w kamienicy Polatschków przy Bahnstr. 21 (obecnie ul. Norberta Barlickiego 21) jako drugie dziecko kupca Zygmunta i Hedwig z domu Schwarz. Jej starszym o rok bratem był Max (późniejszy fabrykant sukna w Bielsku); miała jeszcze dwóch młodszych braci Kornela (ur. 1896) i Kurta (ur. 1898, w dorosłym życiu także zajmującego się produkcją sukna). W *Indeksie żydowskich urodzeń w Bielsku* pod pozycją 1653 błędnie odczytane zostało jej imię i zapisana została jako Johann Polatschek. Ta informacja o czterech synach Zygmunta Polatschka była wielokrotnie powielana. Jolán pierwsze swoje prace wystawiała w Bielsku jeszcze przed I wojną światową, o czym informowała żydowska gazeta „Bielitz-Bialaer Anzeiger”. Wydaje się, że jest to ta sama osoba, która w 1927 roku wyjechała do Anglii i rok później poślubiła Jeffreya Williamsa; potem podpisywała już swoje prace nazwiskiem przyjętym od męża. Zagadką pozostaje rok 1908, pojawiający się jako data urodzenia Jolán Polatschek-Williams – albo jest to pomyłka, albo świadome odmłodzenie się. Odnosnie do śmierci Jolán pojawiają się dwie daty: 1980 i 1988¹⁴.

STANISŁAW RACZYŃSKI (ur. 1903 w Wadowicach – zm. 1982 w Krakowie)

Malarz, grafik, scenograf; studiował w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, naukę uzupełniał w Paryżu i we Włoszech. Był scenografem teatrów Krakowa i Poznania. Uprawiał głównie drzeworyt, pozostając pod wpływem Wojciecha Skoczylasa; najczęściej podejmował tematykę figuralną i architektoniczną (liczne drzeworyty przedstawiające kościół Mariacki w Krakowie), którą poddawał dekoracyjnej stylizacji.

ROBERT RASCHKA (ur. 1847 w Bukareszcie – zm. 1908 w Wiedniu)

Był architektem i malarzem architektury. Kształcił się na Politechnice w Zurychu, gdzie wstąpił do Korpusu Studenckiego Corps Rhenania. Studiował również w wiedeńskiej Cesarsko-Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych pod kierunkiem Friedricha von Schmidta. Projektował głównie rezydencje i inne gmachy użyteczności publicznej w Wiedniu. Jego najsłynniejsze dzieło, stworzone wspólnie z Antonem Hefftem, to budynek parlamentu stanowego w Brnie (1870), który obecnie jest siedzibą Trybunału Konstytucyjnego Republiki Czeskiej. Jako malarz architektury znany jest przede wszystkim ze swoich obrazów przedstawiających historyczne zabytki Wiednia.

LUDWIK REMER (ur. 1888 w Zatorze – zm. 1979 w Toruniu)

Ukończył historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. W zawodzie konserwatora zabytków praktykował w Paryżu. Od początku niepodległej RP pracował w urzędach konserwatorskich – w Częstochowie i Kielcach, a później w Wilnie. Nawiązał kontakty z historykami sztuki – Stanisławem Tomkowiczem i Józefem Muczkowskim. Od 1930 do 1937 roku był Generalnym Konserwatorem Zabytków. W okresie międzywojennym współpracował z organizacjami zajmującymi się ochroną zabytków, w tym z Międzynarodową Komisją Zabytków Historycznych. W 1947 roku został dyrektorem Muzeum Okręgowego w Toruniu i był nim do roku 1971; pracował także na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika, tworząc tzw. toruńską szkołę konserwatorską. Znany jako krakowski akwarelista. Malował pejzaże górskie i podkrakowskie, a także polskie dworki.

¹⁴ Powyższe unikalne informacje, za które serdecznie dziękuję, udało się ustalić dzięki życzliwości i wiedzy Terezy Dudek-Bujarek, kustosz w Muzeum Historycznym Bielska-Białej, Pawła Hudzika z Archiwum Państwowego w Bielsku-Białej i Piotra Keniga – badacza genealogii bielsko-bialskich przemysłowców. Sprawa, jak twierdzą, wymaga dalszych badań.

JAN RUBCZAK (ur. 1884 w Stanisławowie, ob. Iwano-Frankiwnsk) – zm. 1942 w KL Auschwitz)

Malarz i grafik. W latach 1904–1911 studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem Floriana Cynka i Józefa Pankiewicza, później w Akademii Sztuk Graficznych w Lipsku i Académie Colarossi w Paryżu. W roku 1911 zamieszkał w Paryżu, gdzie od roku 1917 prowadził własną szkołę graficzną. Od 1924 roku rozpoczął pracę pedagogiczną w Krakowie, w Wolnej Szkole Malarstwa i Rysunku Ludwika Mehofferowej. W latach 1931–1932 pełnił funkcję asystenta w katedrze grafiki ASP pod kierownictwem Jana Wojnarskiego. Był współzałożycielem Cechu Artystów Plastyków „Jednoróg” (1925). Twórczość Rubczaka pozostawała pod wpływem francuskiego postimpresjonizmu. Był członkiem Towarzystwa Artystów Polskich w Paryżu, od 1915 roku członkiem Polskiego Towarzystwa Literacko-Artystycznego. Zginął w niemieckim obozie koncentracyjnym Auschwitz.

TADEUSZ RUTKOWSKI (ur. 1906 – zm. 1981)

W 1931 roku podjął studia w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Zajmował się głównie malarstwem historycznym oraz malował sceny z polowań.

FRANCISZEK RYBAKOWSKI

Artysta działający w Krakowie w I poł. XX w. Posługiwał się techniką akwareli, a w swojej twórczości przedstawiał głównie krakowskie zabytki. Często powielał przedstawiane tematy, tworząc kilka wersji tego samego ujęcia. Szczyt jego twórczości przypadł na okres dwudziestolecia międzywojennego. Wykorzystywał najczęściej technikę akwareli, malował tematy związane z Krakowem, głównie architekturę, w tym widoki Wawelu, Rynku, kościoła św. Barbary. Często ukazywał Kraków zimą. Charakterystycznym elementem prac artysty są świetliste, białe bliki (grubsze smugi jasnej farby). Jego prace znajdują się m.in. w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie.

HENRYK SAJDAK (ur. 1905 – zm. 1995 w Krakowie)

Rozpoczął studia w ASP w Krakowie, które uzupełniał we Francji. Przez większość życia był związany z Krakowem, którego architektura i życie codzienne są jednymi z najważniejszych tematów jego prac. Drugim fundamentem jego dorobku są pejzaże tatrzańskie – malowane *alla prima* podczas licznych górskich wycieczek. Polskie Tatry artysta musiał znać znakomicie, gdyż tematem jego prac były nie tylko popularne miejsca i widoki, ale także te mniej znane i trudniej dostępne. Dopełnieniem jego twórczości są pejzaże, będące malarskimi notatkami z licznych podróży po Polsce (Kazimierz Dolny, wybrzeże Bałtyku, Pieniny) i po świecie (Francja, Włochy, Kanada). Został pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

SYLWERIUSZ SASKI (ur. 1864 w Nottingham – zm. 1954 w Zakopanem)

Do kraju wrócił wraz z ojcem z emigracji w roku 1871; osiedlili się w Krakowie. Tu uczył się malarstwa i rzeźby, m. in. u Władysława Łuszczkiewicza w Szkole Sztuk Pięknych, począwszy od roku 1884. W roku 1888 otrzymał srebrny medal za artystyczne osiągnięcia na uczelni i II nagrodę w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych za rzeźbę. W 1889 roku wziął udział wraz ze Stanisławem Wyspiańskim i Józefem Mehofferem w naukowo-artystycznej wycieczce po Sądecczyźnie, kierowanej przez Władysława Łuszczkiewicza, a w roku 1890 – po okolicach Krosna, Sanoka, Chyrowa i Felsztyna. W roku 1890 kontynuował naukę w Akademii monachijskiej u Ottona Seitzza. Po powrocie studiował na Oddziale Kompozycji u Jana Matejki. Studia ukończył ze złotym medalem za obraz *Karciarze wiejscy*. Malował sceny rodzajowe z Podhala, pejzaże tatrzańskie, portrety górali w barwnych strojach i w tradycyjnie urządzonych domach oraz sceny religijne. Mieszkał w Krakowie i Zakopanem w swojej willi na Toporowej Cyrhli. Wystawiał w krakowskim Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych, gdzie zorga-

nizowano w roku 1929 zbiorową wystawę jego prac. W czasie II wojny światowej zamieszkał na stałe na Cyrhli. Jego dzieła znajdują się między innymi w zbiorach Muzeów Narodowych Krakowa i Warszawy, w Muzeum Historycznym m. Krakowa i w Muzeum Tatrzańskim.

WŁADYSŁAW SERAFIN (ur. 1905 w Krakowie – zm. 1988 w Krakowie)

Malarz związany z krakowskim środowiskiem artystycznym, uczeń krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych; dyplom uzyskał w 1932 roku. Brał udział w Ogólnopolskiej Wystawie Plastyki oraz w wystawie „Piętnastolecie” w Muzeum Narodowym w Warszawie. Malował widoki Krakowa, tatrzańskie pejzaże i martwe natury, posługując się techniką olejną i pastelową.

MIECZYŚLAW SERWIN-ORACKI (ur. 1912 w Bochni – zm. 1978 w Katowicach)

Malarz związany z Bochnią. Uczeń krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych w pracowniach Władysława Jarockiego, Wojciecha Weissa i Fryderyka Pautscha. Uczelnię ukończył w roku 1937. W 1938 roku brał udział w otwarciu Salonu w warszawskiej Zachęcie, gdzie zdobył brązowy medal za obraz zatytułowany *Śpiąca*. W 1939 roku uczestniczył w wystawie zbiorowej w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. Był przede wszystkim pejzażystą, ale malował także obiekty dawnej architektury oraz martwe natury z kwiatami, portrety i akty. Mieszkał w Bochni przy ulicy Orackiej, od nazwy której wywiódł swój artystyczny przydomek „Oracki”.

ADAM SETKOWICZ (ur. 1875 w Krakowie – zm. 1945 w Krakowie)

Studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem Teodora Axentowicza i Jana Matejki. Był ilustratorem krakowskiego czasopisma „Nowości” w latach 1905–1912. Podczas I wojny został ewakuowany z Krakowa i zamieszkał tymczasowo w Wiedniu. Popularność zawdzięcza scenom rodzajowym z zaprzęgami, polowaniami, saniami i śniegami, malowanym akwarelą bądź olejno, w których wyraźnie nawiązywał do prac Alfreda Wierusza-Kowalskiego, Józefa Brandta, Józefa Chełmońskiego i Juliana Fałata. Tworzył także kompozycje alegoryczne, pejzaże z widokami architektury (głównie Krakowa), a także martwe natury i sceny religijne. Wystawiał rzadko, głównie na zbiorowych ekspozycjach. Jego obrazy znajdują się w muzeach m.in. w Krakowie, Poznaniu, Warszawie, Płocku, Chorzowie i za granicą (Ukraina, Szwajcaria) oraz w kolekcjach prywatnych. Wiele jego prac było reprodukowanych w czasopiśmie okresu międzywojennego i na kartach pocztowych. Pochowany w Krakowie na Cmentarzu Rakowickim.

JULIUSZ SŁABIAK (ur. 1917 w Sosnowcu – zm. 1973 w Krakowie)

Malarz związany z artystycznym środowiskiem Krakowa. Członek Związku Polskich Artystów Plastyków. Malarstwa uczył się pod okiem Wojciecha Kossaka, pomagając w jego pracowni. Wpływ Kossaka silnie zaznaczył się w jego dziełach. Uprawiał technikę olejną i – rzadziej – akwarelową. W jego twórczości dominują pejzaże, widoki leśne, często ożywione partiami sztafażu, a także motywy krakowskie. Dużą część jego dorobku stanowią sceny rodzajowe osadzone w scenerii podkrakowskich wsi: przedstawienia skromnych chłopskich zagrod, drewnianych kościołów, furmanek czy zawadiackich jeźdźców, a także wesela krakowskie w barwnych ludowych strojach. Chętnie malował również krakowskie kwaciarki. Jego prace, malowane z dużą werwą, operujące lekko zgaszoną gamą barwną, ujawniają impresjonistyczną wrażliwość na światło i kolor.

LUDWIK STASIAK (ur. 1858 w Bochni – zm. 1924 w Bochni)

Studiował historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim, a w latach 1879–1886 malarstwo u Jana Matejki w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych. Naukę uzupełniał w Wiedniu i Akademii w Monachium u Aleksandra Liezen-Mayera. W roku 1902 wrócił do kraju. Wystawiał

w krakowskim Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych. Tematem jego prac były sceny rodzajowe, pejzaże, martwe natury i kwiaty.

LEONARD STROYNOWSKI (ur. 1858 w Butyniu na Wołyniu – zm. 1935 w Krakowie)

Malarz i pedagog. Naukę malarstwa rozpoczął w Żytomierzu u absolwenta Akademii Petersburskiej Włodzimierza Kislicznego. Następnie, w latach 1882–1887 i 1890–1892, studiował w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych, m.in. u Jana Matejki, Feliksa Szynalewskiego, Władysława Łuszczkiewicza i Floriana Cynka. Dwukrotnie otrzymywał stypendium – w roku 1884 im. Laskowskich i w 1892 im. Samuela Głowińskiego. Po studiach podróżował za granicę – dłuższy czas przebywał na Kaukazie – a następnie osiedlił się w Krakowie. Pracował jako profesor anatomii artystycznej i rysunku perspektywicznego na Wyższych Kursach dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego. Był zięciem Jana Matejki. Malował sceny rodzajowe, portrety, pejzaże oraz obrazy o tematyce religijnej. Jego dzieła znalazły się w wielu kościołach Polski i Ukrainy, m.in. w ołtarzu katedry kieleckiej, a także w kościołach w Złoczowie, Krośnie, Staniątkach.

ZOFIA STRYJEŃSKA (ur. 1894 w Krakowie – zm. 1976 w Genewie)

Urodzona w Krakowie, panieńskie nazwisko Lubańska. Malarka, graficzka, ilustratorka, scenografka, projektantka tkanin, plakatów i zabawek. Jedna z barwniejszych postaci środowiska artystycznego w dwudziestoleciu międzywojennym. Naukę malarstwa rozpoczęła pod kierunkiem Leonarda Stroynowskiego, a kontynuowała od 1909 roku w prywatnej Szkole Sztuk Pięknych dla Kobiet Marii Niedzielskiej w Krakowie. W 1911 roku, podając się za mężczyznę, podjęła studia w monachijskiej Akademii Sztuk Pięknych. W 1916 roku została żoną krakowskiego architekta Karola Stryjeńskiego. W latach 20. mieszkała w Zakopanem. W 1925 roku wzięła udział w Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu, zdobiąc pawilon polski sześcioma *panneaux* z przedstawieniami miesięcy. W latach 30. Stryjeńska mieszkała i pracowała w Warszawie, gdzie otrzymała Złoty Wawrzyn Akademicki Polskiej Akademii Literatury. Okres II wojny światowej artystka spędziła w Krakowie, a po wojnie dołączyła do swoich dzieci w Szwajcarii. Jej twórczość pozostawała pod wpływem tradycji polskiej, słowiańskich bóstw i obrzędów oraz folkloru. Tworzyła w technice olejnej, gwaszu; jej prace były wydawane w postaci tek grafik, m.in. *Tańce polskie* i *Stroje ludowe*. Uprawiała działalność ilustratorską, zdobiąc ekskluzywne wydawnictwa. Jej prace były popularyzowane w formie albumów i pocztówek.

MARIAN SZCZERBIŃSKI (ur. 1900 – zm. 1981)

Artysta związany ze środowiskiem krakowskim. W 1931 roku uczestniczył w Zbiorowej Wystawie Malarzy Polskich, na której pokazał dziesięć akwarel o tematyce krakowskiej, m.in. *Wawel*. Częstym tematem podejmowanym przez malarza była martwa natura z kwiatami, najczęściej z mimozami. Zachwycająca jest miękkość kwiatów przedstawianych przez artystę oraz subtelne odbicia przedmiotów w tafli stołu. Główne elementy martwej natury oddawał szczegółowo, natomiast tło i drugi plan wykańczał szorstko, dynamicznymi pociągnięciami pastelu lub pędzla, co tworzyło ciekawe zróżnicowanie powierzchni dzieła. Malował również pejzaże, głównie górskie, architekturę miejską Krakowa oraz wiejskie życie okolicznych miejscowości. Na jego obrazach często podziwiać można chałupy, drewniane kościoły i ludność w tradycyjnych strojach na tle barwnej natury. Jedną z ulubionych technik malarskich artysty był pastel, w którym osiągnął mistrzostwo, ale pracował również akwarełą oraz farbami olejnymi.

STANISŁAW TONDOS (ur. 1854 w Krakowie – zm. 1917 w Krakowie)

Znany jest jako malarz rodzinnego Krakowa. Tu po ukończeniu gimnazjum, w latach 1869–1875, kształcił się w Szkole Sztuk Pięknych pod kierunkiem Władysława Łuszczkiewicza

i Jana Matejki. Studia kontynuował w Wiedniu i w Akademii monachijskiej u Ottona Seitza. Już w początkach swej twórczości zajął się malarstwem wedutowym. Wyjeżdżał do Wenecji, Pragi, Wiednia, Rapperswilu, Norymbergi i malował widoki architektury tych miast. Jego ulubioną, najczęściej stosowaną i mistrzowsko opanowaną techniką była akwarela, ale malował także olejno i pastelami. Najlichnieszą grupę jego dzieł stanowią widoki Krakowa. Obrazy te przedstawiają często już nieistniejące domy, uliczki, zaułki i są dziś ważnym dokumentem ikonograficznym. Artysta malował też widoki Lwowa, Poznania, Warszawy. W roku 1886 wspólnie z Juliuszem Kossakiem namalowali cykl 24 akwarel, które ukazały się w tece graficznej jako *Klejnoty m. Krakowa*. Później powstały cykle akwarel *Kościół Mariacki w Krakowie* (1892), *Wawel przeszłości skarbnica, siedziba Piastów i Jagiellonów* (1910), *Kraków Legiony* (1915–1917), malowane we współpracy z Wojciechem Kossakiem, który był autorem sztafażu – sylwetek ludzi, koni, scenek rodzajowych. Począwszy od roku 1875 wystawiał swe prace w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. Brał też udział w wystawach w Warszawie, m.in. w Towarzystwie Zachęty i w Salonie Krywulta. Wiele prac artysty spopularyzowano w formie pocztówek, wydawanych przez Salon Malarzy Polskich. W roku 1900 na wystawach kart pocztowych w Warszawie i w Paryżu został odznaczony złotymi medalami.

ALEKSANDER TROJKOWICZ (ur. 1916 w Dorżach – zm. 1985 w Krakowie)

Malarz, grafik i scenograf. Studiował na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie u Bronisława Jamontta, a następnie kontynuował naukę na ASP w Krakowie, w pracowni Wojciecha Weissa. Jest autorem licznych obrazów ukazujących widoki starego Krakowa – głównie architekturę zabytkowych kościołów i kamienic oraz zakola Wisły – a także regionu małopolskiego i Wilna. W swojej twórczości zajmował się również projektowaniem i malowaniem polichromii w obiektach sakralnych, szczególnie na Mazurach (między innymi w Gietrzwałdzie) i w Małopolsce. Jego zainteresowania obejmowały także rzeźbę w drewnie. Swoje dzieła malarskie wystawiał w Niemczech i Rosji, gdzie często przebywał. Mieszkał w Krakowie na Starym Mieście, w kamienicy przy ul. Szewskiej 25, gdzie mieściła się także jego pracownia. Używał sztalug, na których tworzył mistrz Jan Matejko.

MARIAN TRZEBIŃSKI (ur. 1871 w Gąsinie w Wielkopolsce – zm. 1942 w Warszawie)

Studiował w Szkole Rysunkowej w Warszawie u Wojciecha Gersona, w Krakowie u Teodora Axentowicza i Leona Wyczółkowskiego oraz w prywatnej szkole S. Grocholskiego i A. Ażbego w Monachium. Wystawiał w Warszawie u Krywulta (1903, 1908) i w Krakowie (1912). Współzałożyciel Muzeum w Lublinie. Przez blisko czterdzieści lat zamieszczał na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” reprodukcje swoich obrazów, tworzonych w czasie podróży po polskich i zagranicznych miejscowościach. W 1904 roku Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych nagrodziło go listem pochwalnym za obraz *Stare Miasta*, zaś cykl rysunków przedstawiających warszawskie Stare Miasto w latach 1916–1917 został wydany w formie teki przez Mortkowicza. Wiele jego grafik, zwłaszcza wedut, wydawano jako pocztówki. Przez 37 lat tworzył w swojej pracowni w domu Wedla przy Szpitalnej 8 w Warszawie, gdzie na swoje potrzeby zaadaptował strych. W 1937 roku przeniósł się do mieszkania na Rynek Starego Miasta. Spoczywa na Starych Powązkach.

FRANCISZEK TUREK (ur. 1882 w Krakowie – zm. 1947 w Krakowie)

Malarz i literat. Początkowo studiował w Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie, zaś od roku 1902 w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych; dyplom uzyskał w 1907 roku. W latach 1914–1916 pełnił funkcję zastępcy komendanta Straży Zabytków Miasta Krakowa. Był współzałożycielem ZPAP, członkiem TPSP oraz zarządu Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Miasta Krakowa. Malował akwarele, rzadziej obrazy olejne, głównie pejzaże górskie oraz widoki starego Krakowa. Tworzył ponadto, na podstawie studiów i dokumentów, rekonstrukcje dawnego wyglądu zespołów zabytkowych. Jego twórczość jest dość dobrze

opracowana (N. Gross, *Królewski Kraków i żydowski Kazimierz w rysunkach Franciszka Turka*, Księgarnia Akademicka 2001). Twórczość artysty została zaprezentowana w roku 2001 na wystawie monograficznej w Centrum Kultury Żydowskiej w Krakowie.

HENRYK UZIEMBŁO (ur. 1879 w m. Krze koło Trzebini – zm. 1949 w Krakowie)

Naukę rozpoczął w Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie, by po czterech latach kontynuować ją w wiedeńskiej Kunstgewerbeschule. Jako pracownik Österreichisches Museum für Kunst und Industrie w Wiedniu pogłębiał znajomość sztuk dekoracyjnych. W 1902 roku wstąpił na krakowską ASP i studiował pod kierunkiem Stanisława Wyspiańskiego i Teodora Axentowicza. W latach 1904–1905 doskonalił swe warsztatowe umiejętności w Paryżu, a następnie studiował architekturę wnętrz w Anglii. Naukę kontynuował we Włoszech. W 1914 roku został powołany do wojska, gdzie działał w Zespole Malarzy i Grafików, wykonując rysunki dokumentujące życie codzienne w koszarach i tereny walk. W 1916 i 1924 roku jako jeden z malarzy Legionów uczestniczył w wystawach w TPSP w Krakowie. Od 1922 roku do wybuchu II wojny światowej pracował w Państwowej Szkole Zdobnictwa i Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Nadal projektował meble, tkaniny, mozaiki oraz grafikę książkową. Zasłynął jako wybitny pejzażysta – malował pejzaże małopolskie, tatrzańskie, sceny marynistyczne, a także utrwalał podkrakowski folklor w postaci licznych portretów pięknych krakowianek.

ZYGMUNT WIERCIAK (ur. 1881 w Krakowie – zm. 1950 w Krakowie)

Ukończył Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie – uczył się w pracowni Józefa Unierzyskiego. W 1931 roku uczestniczył w Salonie Jesiennym w Grand Palais w Paryżu, którego tematem była plastyka teatralna. W 1939 roku brał udział w Wystawie Współczesnej Sztuki Religijnej w Krakowie, zorganizowanej przez Sekcję Artystów i Plastyków Religijnych im. Brata Alberta. Jego prace znajdują się m.in. w Muzeum Uczelnianym Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Malował pejzaże, portrety, sceny rodzajowe, historyczne obiekty architektoniczne Krakowa i okolic oraz sceny batalistyczne, często z okresu wojen napoleońskich.

ANTONI WILIŃSKI (zm. 1942)

Żydowski artysta malarz. Malował głównie akwarele, na których uwieczniał piękne zakątki Krakowa i Warszawy.

WINCENTY WODZINOWSKI (ur. 1886 w Igołomii – zm. 1940 w Krakowie)

W latach 1880–1881 uczył się w warszawskiej Szkole Rysunkowej u Wojciecha Gersona, następnie w latach 1881–1889 w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych u Leopolda Loefflera, Władysława Łuszczkiewicza i Jana Matejki. Studia artystyczne kontynuował w monachijskiej Akademii Sztuk Pięknych u Aleksandra Wagnera. Po ich ukończeniu w 1892 roku wrócił do Polski i osiadł w Swoszowicach koło Krakowa. W latach 1896–1916 pełnił funkcję profesora malarstwa na Wyższych Kursach dla Kobiet im. A. Baranieckiego. Współpracował z Wojciechem Kossakiem i Janem Styką przy malowaniu *Panoramy Racławickiej*. Podczas I wojny światowej walczył jako żołnierz Legionów Polskich. Zachowały się jego prace dokumentujące działania żołnierzy. Był kilkakrotnie nagradzany, m.in. w 1894 roku otrzymał srebrny medal na wystawie w Chicago. Jego twórczość wpisuje się w nurt młodopolskiego zainteresowania folklorem. Tematem jego prac były głównie sceny rodzajowe, portrety, obrazy religijne i alegoryczne.

LEON WYCZÓŁKOWSKI (ur. 1852 w Hucie Miastkowskiej – zm. 1936 w Warszawie)

W latach 1869–1875 studiował w Klasie Rysunkowej w Warszawie, m.in. u Wojciecha Gersona, Aleksandra Kamińskiego, Rafała Hadziewicza. Naukę kontynuował w Akademii w Mo-

nachium, a w latach 1877–1879 uczęszczał do Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie pobierał nauki u Jana Matejki. W latach 1895–1911 był profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W 1889 roku odbył podróż do Paryża, gdzie zetknął się z impresjonizmem. Początkowo malował obrazy historyczne, później realistyczne portrety i modne sceny salonne. Podczas pobytu na Ukrainie w latach 1883–1893 tworzył głównie sceny przedstawiające rybaków i chłopów, podejmując w nich problematykę światła i koloru. Po 1895 roku uległ na krótko wpływowi symbolizmu, po czym zwrócił się w kierunku swoistego koloryzmu. Posługiwał się głównie pastelem, akwarelą i tuszem. Malował nastrojowe pejzaże, głównie tatrzańskie, zabytki architektoniczne, martwe natury, kwiaty. Tworzył też zróżnicowane stylistycznie, wnikliwe portrety. Prace graficzne tego artysty mają charakter malowniczy i odznaczają się wielką skalą rozwiązań formalnych. Jego twórczość jest zaliczana do najwybitniejszych zjawisk artystycznych w sztuce polskiej przełomu XIX i XX wieku.

STANISŁAW WYSPIAŃSKI (ur. 1869 w Krakowie – zm. 1907 w Krakowie)

Malarz, grafik, dramatopisarz, inscenizator, poeta i pedagog. W Krakowie spędził prawie całe życie. Pierwszy kontakt ze sztuką miał w podwawelskiej pracowni rzeźbiarskiej ojca – Franciszka Wyspiańskiego, następnie w Gimnazjum Św. Anny, gdzie zainteresował się antykiem, w końcu w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych jako uczeń Władysława Łuszczkiewicza, Floriana Cynka i Jana Matejki. Studiował także historię sztuki i literatury na Uniwersytecie Jagiellońskim. Już jako wyróżniający się uczeń pracował z Janem Matejką przy polichromii prezbiterium kościoła Mariackiego. W 1890 odbył podróż do Włoch, Szwajcarii, Francji, Niemiec oraz Czech. W latach 1891–1894 uczył się w Paryżu w Académie Colarossi. Zainteresował się sztuką nabistów, Gauguinem i drzeworytem japońskim. Swoje wrażenia opisywał w listach do przyjaciół, m.in. do Lucjana Rydla. Po powrocie do Krakowa stworzył autorski plan renowacji Zamku Królewskiego na Wawelu, wykonał witraże i polichromię do kościoła Franciszkanów, projektował meble i wystrój wnętrz, dekoracje i kostiumy teatralne dla krakowskiego Teatru Miejskiego. W 1897 roku został jednym z członków założycieli Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka”. W 1898 wystawił swoją pierwszą sztukę *Warszawianka*. W latach 1898–1899 był kierownikiem artystycznym czasopisma „Życie”. Od roku 1902 profesor krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych.

WŁADYSŁAW ZAKRZEWSKI (ur. 1903 w Pakości – zm. 1944 w Krakowie)

W latach 1922–1924 studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem Władysława Jarockiego i Józefa Pankiewicza, a w latach 1926–1930 w Paryżu, w prywatnych akademiach malarskich. Następnie dla pogłębienia studiów odbył podróż do Konstantynopola (Stambułu), odwiedzając także Węgry, Rumunię, Jugosławię, Grecję i Włochy. W latach 1932–1937 studiował grafikę w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, u Jana Wojnarskiego. Początkowo zajmował się malarstwem, a od roku 1932 wyłącznie grafiką. Uprawiał techniki metalowe (miedzioryt, akwafortę, akwatintę) jednobarwne i wielobarwne. Najczęstszą tematyką prac artysty była architektura miast polskich, pejzaże nadmorskie i śląskie. Wykonał szereg cykli tematycznych: *Teka Śląska*, *Teka Morska*, *Warszawa*, *Lwów*, *Bielsko*, *Zaolzie*, *Kraków*; był także autorem wielu ekslibrisów.

MICHAŁ ZAŁUSKI (ur. 1975)

W roku 2000 ukończył studia na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Wystawiał w Nowosądeckiej Małej Galerii, krakowskiej galerii ZPAP „Pryzmat”, Pałacu Sztuki w Krakowie, „Galerii U” na Ursynowie w Warszawie. Jest laureatem Nagrody Prezydenta Miasta Nowego Sącza i Nagrody im. Bolesława Barbackiego. Pracuje w Muzeum Okręgowym w Nowym Sączu.

Uwaga końcowa: W powyższym wykazie zamieściliśmy informacje o autorach prezentowanych na wystawie obrazów i grafik (dwukrotnie to reprodukcje dzieł). Podaliśmy także informacje o osobach, w przypadku których nie udało nam się – do czasu zakończenia prac nad katalogiem – ostatecznie potwierdzić autorstwa obrazów; wątpliwości zaznaczyliśmy w rozdziale drugim katalogu. Nie zdołaliśmy ustalić nazwisk autorów prac pozbawionych podpisu bądź nieczytelnie sygnowanych. Nie natrafiliśmy na informacje o autorach obrazów podpisanych: T. Sikorski, S. Pietrzak, A. Korczak, M. Pleniewicz oraz opatrzonych monogramami odczytanymi jako LS i JW. Mimo że na wystawie prezentowana jest jedynie reprodukcja wybitnej pracy Stanisława Wyspiańskiego, znajdującej się w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie, zamieściliśmy notę o nim z racji przypadającej w roku bieżącym 115. rocznicy śmierci poety, którego *Wesele* stało się inspiracją jednego z działów naszej wystawy.

ROZDZIAŁ CZWARTY

SŁOWNIK NAZW UŻYTYCH W KATALOGU¹⁵

AKWAFORTA

Akwaforta, kwasoryt (wł. *acquaforte* – mocna woda, czyli kwas azotowy) – technika graficzna wklęsła, a także odbitka otrzymana tą techniką. Technika akwaforty została wynaleziona i spopularyzowana w XVI wieku. Polega na wykonaniu metalowej formy drukowej z rysunkiem uzyskanym za pomocą trawienia. Płytę miedzianą lub cynkową pokrywa się werniksem akwafortowym i następnie wykonuje się rysunek stalową igłą, odsłaniając powierzchnię metalu. Przez zanurzenie płyty w kwasie następuje wytrawienie wgłębnego rysunku na płycie. W celu pogłębienia kresek w partiach ciemnych rysunku proces ten powtarza się kilkakrotnie. Po ostatnim trawieniu i usunięciu werniksu w płytę wciera się farbę drukową, która zatrzymuje się tylko w wytrawionych zagłębieniach. Wciśnięta w wytrawione zagłębienia płyty farba przeniesiona zostaje pod naciskiem w prasie na papier.

AKWARELA

Akwarela (fr. *aquarelle* – wodnisty; łac. *aqua* – woda) – określenie techniki malarskiej oraz nazwa obrazów nią wykonywanych, skupiających się tematycznie na pejzażu lub martwej naturze. Technika ta, wymagająca stosowania unikalnych, indywidualnych rozwiązań artystycznych, polega na malowaniu wodną zawiesiną pigmentów na chłonnym podobrazie – zazwyczaj na celulozowym lub bawełnianym papierze. Rozcieńczone pigmenty nie pokrywają całkowicie faktury papieru, lecz pozostawiają ją dobrze widoczną. Z tego względu bardzo duży wpływ na efekt ma barwa i faktura samego papieru.

DRUK

Ze względu na artystyczne techniki, czyli grafikę warsztatową, druk można podzielić na druk wypukły (drzeworyt, gipsoryt, linoryt), druk płaski (litografia, monotypia), druk wklęsły (akwaforta, akwatinta, mezzotinta, miedzioryt, staloryt, sucha igła), druk sitowy (serigrafia). Przemysłową odmianą druku płaskiego jest offset, w którym obraz przenoszony jest z płaskiej formy drukowej na podłoże drukowe za pośrednictwem cylindra pośredniego, który jest pokryty elastyczną masą kauczukową. Offset jest obecnie najczęściej stosowaną techniką druku.

DRZEWORYT

Technika graficzna należąca do druku wypukłego. Drzeworytem nazywa się również odbitkę uzyskaną tą techniką. W technice tej używana jest deska, na którą nanosi się rysunek, a następnie przy pomocy specjalnych narzędzi wycina się tło, które na odbitce będzie białe. Pozostawione wypukłe miejsca będą drukowały. Kłosek pokrywa się farbą drukarską i odbija na papierze.

¹⁵ Informacje w oparciu o *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, red. K. Kubalska-Sulkiewicz, PWN 2003, Wikipedię oraz inne źródła w Internecie.

GWASZ

Gwasz (fr. *gouache*, wł. *guazzo*; z łac. *aquatio* – czerpanie wody) – farba wodna z domieszką kredy lub bieli (od XIX wieku ołowiowej lub cynkowej), nadającej farbie właściwości kryjące, oraz gumy arabskiej będącej spoiwem. Mianem tym określa się też technikę malowania gwaszami, a także same obrazy nimi wykonane. Technika malowania gwaszem znana była w Europie od średniowiecza w iluminacjach manuskryptów, a stosowana głównie w XVII i XVIII wieku w malarstwie miniatur portretowych. Jest ona popularna do dzisiaj. Technika gwaszu różni się od akwareli głównie tym, że obrazy malowane gwaszem mają kolory „pełne”, a nie prześwitujące jak w akwareli. Gwasz po wyschnięciu jaśnieje, dając efekt podobny do obrazu malowanego pastelami. Takie farby są najczęściej stosowane do wykonywania szkiców dla obrazów olejnych oraz ilustracji do książek, a także do malowania „pełnoprawnych” obrazów. Gwasz zmieszany z akwarelami służy również do wprowadzania poprawek na obrazach namalowanych akwarelami.

LAWOWANIE

Cieniowanie i nakładanie warstw koloru, często jednolitej barwy, za pomocą pędzla, piórka lub rapidografu. Technika ta ma na celu pogłębienie przestrzenności i plastyczności dzieła. Służy także do podkolorowania rysunku konturowego, wykonywania ciemnych partii oraz stwarzania efektów światłocieniowych.

LINORYT

Technika graficzna należąca do technik druku wypukłego, w której matryca wykonana jest z linoleum; także odbitka wykonana tą techniką. Linoryt podobny jest do drzeworytu wzdłużnego, z tą różnicą, że rysunek zamiast w drewnie żłobi się w linoleum. Jest ono łatwe do obróbki i odporne na uszkodzenia, a rycie jest możliwe we wszystkich kierunkach. Do opracowania matrycy używa się dłut, nożyków, igieł i innych narzędzi umożliwiających cięcie materiału. Odbitki wykonuje się na prasie ręcznej lub za pomocą kostki introligatorskiej. Po raz pierwszy technika linorytu została użyta w 1890 roku w Niemczech do produkcji tapet. Na początku XX wieku została spopularyzowana w grafikach artystycznych.

LITOGRAFIA

Technika graficzna zaliczana do druku płaskiego, w której rysunek przeznaczony do powielania wykonuje się na kamieniu litograficznym; także odbitka wykonana tą techniką. W klasycznej litografii rysunek nanosi się zatłuszczającą kredką lub tuszem litograficznym na kamień, gładko wypolerowany lub przetarty ostrym piaskiem, co na odbitce daje efekt gruboziarnistej faktury. Po wykonaniu rysunku powierzchnia kamienia jest zakwaszana słabym roztworem kwasu azotowego i gumy arabskiej. Dzięki temu niezarysowane partie zostają uodpornione na zatłuszczenie farbą – stają się oleofobowe, a zarazem pozostają hydrofilne, czyli przyjmujące wodę. Wtedy właśnie rysunek zwilża się wodą, po czym nanosi się na niego farbę, którą przyjmują tylko oleofilowe, niewytrawione, zatłuszczone wcześniej kredką lub tuszem fragmenty. Odbitki wykonuje się przykładając zwilżony papier do kamienia stanowiącego matrycę i z użyciem prasy litograficznej, która ze względu na kruchość kamienia skonstruowana jest inaczej niż prasa używana w technikach metalowych.

MALARSTWO OLEJNE

Technika malarska posługująca się farbami olejnymi. Technika ta polega na pokrywaniu naprężonego i zagruntowanego płótna, gładkiej deski lub innego podobrazia farbami, składającymi się z oleju lnianego (lub – rzadziej – innych roślinnych olejów schnących). Obrazy olejne cechuje duża trwałość.

PASTEL

Technika malarska i rysunkowa oraz przyrząd rysunkowy i malarski w formie kolorowego sztyftu, służący do nanoszenia kolorowych pigmentów na podłoże. Mianem pastelu określa się także kompozycję malarską wykonaną tą techniką. Nazwa „pastel” pochodzi z języka włoskiego (*pastello*, od *pasta* – ciasto). Technika pastelu zaczęła być stosowana w malarstwie europejskim w końcu XV wieku, a rozwinęła się w wieku XVII, by w XVIII zyskać szczyt popularności, szczególnie wśród portrecistów. Ponowne duże zainteresowanie tą techniką malarską datuje się na koniec XIX i początki XX wieku. Farby pastelowe składają się z nadającego kolor pigmentu, kredy, gipsu i niewielkiej ilości spoiwa, którym najczęściej jest guma. Mieszanie formuje się w cienkie wałeczki, a następnie pozostawia do wyschnięcia.

PODOBRAZIE

Podłoże malarskie – ogólna nazwa podłoża w malarstwie sztalugowym. Chronologicznie najstarszymi znanymi podobraziami były używane już w starożytności odpowiednio przygotowane deski drewniane. Rodzaj drewna i sposób jego przygotowania był różny w różnych czasach, krajach i dla różnych technik malarskich. Podstawą był wszędzie wybór odpowiednio wysezonowanego drewna, pozbawionego sęków i nadmiaru żywicy. Niekiedy, m.in. w malarstwie bizantyjskim i przy pisaniu ikon, dla zwiększenia trwałości drewna stosowano gotowanie desek w oleju. Deski niekiedy były klejone, zwłaszcza w przypadku większych formatów, i prawie zawsze były w różny sposób zabezpieczane przed paczeniem, tj. wyginaniem się pod wpływem zmian wilgotności otoczenia. Deski były głównym rodzajem podobrazia stosowanym od starożytności do końca XVII wieku.

PODOBRAZIE PAPIEROWE

Stosowane od czasu wynalezienia papieru w VIII wieku p.n.e. na Dalekim Wschodzie. W kręgu kultury wschodniej podobrazia papierowe stosowane są powszechnie do dziś, głównie pod techniki akwarelowe, lawowanego tuszu, ale także pod temperę i techniki pozłotnicze (tybetańskie i mongolskie malarstwo religijne). W kręgu kultury europejskiej papier (i jego pochodne – karton, tektura) stosowany był od XV wieku, ale głównie jako podobrazia do form pośrednich, a nie jako podobrazia ostatecznego dzieła. W dwudziestoleciu międzywojennym podobrazia z grubej tektury były dość powszechnie stosowane w Polsce. Podłoża papierowe i papieropochodne nie są trwałymi podobraziami. Stosowane często bez gruntu, ulegają niszczącemu działaniu substancji zawartych w farbach, zwłaszcza oleju. Z biegiem czasu stają się kruche, są bardzo wrażliwe termicznie i nieodporne na wilgoć.

PODOBRAZIE PŁÓCIENNE

Zacząto je stosować w XV wieku, ale dominującą rolę jako najczęściej używane podobrazia płótno zaczęło pełnić w końcu XVII wieku. Używane było głównie w technice olejnej, obecnie także akrylowej. Najczęściej stosowane jest płótno lniane, rzadziej konopne, jutowe, bawełniane, jedwabne, a współcześnie syntetyczne. Płótno jako podobrazia jest najczęściej napinane na krosno malarskie – blejtram lub tak zwaną nibyramę, czyli blejtram o sklejonych na stałe narożnikach. Płótno, aby pełnić funkcję podobrazia, musi być poddane odpowiedniej obróbce. Następnie płótno jest gruntowane, czyli pokrywane różnego rodzaju farbami lub masami podkładowymi. Płóciennie podobrazia zyskały dużą popularność głównie dzięki swej lekkości, istotnej zwłaszcza przy dużych formatach, a także elastyczności.

WEDUTA

Weduta (wł. *veduta* – widok, panorama) – obraz, rysunek lub rycina, przedstawiające ogólny widok miasta lub jego fragment, często ze sztafążem. Inaczej pejzaż miejski, prospekt.

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	3
O nas	4
Rozdział 1: Cracovia totius Poloniae urbs celeberrima. Wystawa kolekcji „Kraków Kruków” w 765. rocznicę lokacji Krakowa	5
Rozdział 2: Spis eksponatów prezentowanych na wystawie „Kraków Kruków”	40
Rozdział 3: Informacje o artystach, których dzieła prezentowane są na wystawie	47
Rozdział 4: Słownik nazw użytych w katalogu	60

MUZEUM OKRĘGOWE W NOWYM SĄCZU

Oddziały i filie

GMACH GŁÓWNY
Siedziba Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu
Nowy Sącz, ul. Jagiellońska 56

GALERIA MARII RITTER
I STARE WNETRZA MIESZCZAŃSKIE
Nowy Sącz, Rynek 2

Nowy Sącz

Podgórz

MUZEUM ŁACHÓW SĄDECKICH
Podgórz 525

DOM GOTYCKI
Nowy Sącz, ul. Lwowska 3

SĄDECKI PARK ETNOGRAFICZNY
Nowy Sącz, ul. B. Wieniawy-Długoszewskiego 83 b

MUZEUM PIENIŃSKIE
Szlachtowa, ul. Łemkowska 37

MUZEUM NIKIFORA
Krynica-Zdrój, Bulwary Dietla 19

Krynica-Zdrój

MIASTECZKO GALICYJSKIE
Nowy Sącz, ul. Lwowska 226